

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Autonome Beeldende Kunst (ABK)

voltijd/deeltijd

Hanzehogeschool Groningen

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst (ABK)

voltijd/deeltijd

Hanzehogeschool Groningen

CROHO nr. 39110

Hobéon Certificering

Datum

30 oktober 2013

Auditteam

Drs. W.G. van Raaijen, voorzitter

M. van Tilburg, MEd

Drs. H.M.A. van Seggelen

P. Hagenaars

A. Grevink

L. Hoogkamer

Secretaris

H.R. van der Made

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	31
6.	AANBEVELINGEN	33
	BIJLAGE I Scoretabel	35
	BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	37
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	39
	BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels	45
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	49
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	51

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hanzehogeschool Groningen, Academie Minerva
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Behaald
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Autonome Beeldende Kunst
registratienummer croho	39110
domein/sector croho	Kunst
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	Hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	Bachelor
graad en titel	Bachelor of fine Arts (B FA)
aantal studiepunten (ec's)	240 EC
afstudeerrichtingen	-
onderwijsvorm(en)	Competentiegericht onderwijs
locatie(s)	Groningen
variant(en)	Voltijd Deeltijd (per 1-9-2012 gestaakt) Engelstalige stroom (per 2011)
relevante lectoraten	Beeld in Context Popcultuur, Duurzaamheid en Innovatie
datum audit / opleidingsbeoordeling	28 mei 2013

Kwantitatieve gegevens

Instream (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	38	33	35	34	26	36
▪ deeltijd	8	4	3	6	1	0
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar ¹	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	10.5	30.3	17.1	38.2	25.0	
▪ deeltijd	37.5	0.0	0.0	50.0	0.0	
uit de hoofdfase ²				2006	2007	2008 ³
▪ voltijd				22.9	26.5	13.0
▪ deeltijd				10.0	12.5	75.0
rendement (percentage) ⁴				2006	2007	2008 ⁵
▪ voltijd				71.4	58.8	43.5
▪ deeltijd				87.5	60.0	0.0
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
▪ voltijd/deeltijd			35		7.7	
opleidingsniveau docenten (percentage) ⁶			Bachelor	Master	PhD	
▪ Voltijd/deeltijd			20	14	1	
docent-student ratio ⁷						
▪ voltijd			19.2			
▪ deeltijd			19.2			
contacturen (aantal) ⁸			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ voltijd			12.8	13.1	13.9	6.9
▪ deeltijd			Gestopt sept. 2012	Gestopt sept. 2013	10	6.9

¹ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

² Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

³ De cijfers voor 2008 zijn voorlopig.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ De cijfers voor 2008 zijn voorlopig.

⁶ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁷ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁸ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst (ABK) van de Hanzehogeschool leidt op tot beeldend kunstenaar. De student ontwikkelt artistieke competenties en verwerft kennis van kunst, cultuur en esthetica.

1. Beoogde eindkwalificaties

Het panel heeft een opleiding gezien die wortelt in de traditie van het ambacht; de nagestreefde diversiteit komt tot uiting in de ruime mogelijkheden voor de student tot individuele ontplooiing en ontwikkeling. De huidige eindkwalificaties zijn ruim 9 jaar oud. Ze zijn qua niveau en oriëntatie bruikbaar, maar ze zijn tegelijkertijd weinig profilerend of vernieuwend.

Het panel vindt het een goede gedachte dat de opleiding met de aanstaande revisie van de landelijke eindkwalificaties haar eigen profilering stevig integreert in de opleidingsdoelstellingen, zodat de door haar beoogde eindkwalificaties direct boven de standaardinvulling ervan uitstijgen.

Hoewel het landelijke document Opleidingsprofiel Autonome Beeldende Kunst (oktober 2002) vermeldt dat de gegeven competentieset een internationaal ambitie- en werkniveau veronderstelt, mist het panel een meer internationale oriëntatie op de beroepsuitoefening in de eindkwalificaties van de opleiding zelf. Het panel vindt dit gewenst en passend binnen de huidige ontwikkelingen in het hoger (kunst)onderwijs.

In hogeschoolverband, binnen de Academie Minerva en ook in de opleiding wordt, naar het oordeel van het panel, nogal ruimhartig met thema's en karakteristieken gestrooid, die – zo al mogelijk – niet alle hun vertaling vinden in de opleiding.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat de ABK-opleiding van de Hanzehogeschool zich vooral profileert op '*learning community*', '*vakmanschap*' en '*bewustzijn voor het kunstenaarschap*', maar stelt daarbij vast dat de vertaling van visie en profilering van de Hanzehogeschool naar de opleiding ABK nog sterk in ontwikkeling is.

Een aanzienlijk deel van de leden van de Werkveldadviesraad (WAR) van de opleiding heeft een sterke historische binding met de opleiding, bijvoorbeeld doordat zij er al heel lang aan verbonden of alumnus zijn. Dit bewerkstelligt enerzijds de betrokkenheid, maar brengt ook het risico van bevestiging en blikvernauwing met zich mee. Het panel is er positief over dat de opleiding bezig is een drietal nieuwe leden voor de WAR aan te stellen, van wie één een internationale achtergrond heeft en afkomstig is uit het buitenland.

Naar de huidige stand, met de geplaatste kanttekeningen bij het (nog) ontbreken van de eigen opleidingsprofilering en de internationale oriëntatie in de eigen (verouderde) eindkwalificaties van de opleiding, komt het panel voor Standaard 1 nu tot het oordeel 'voldoende'.

2. Onderwijsleeromgeving

Curriculum

Minerva's ABK is een aantrekkelijke opleiding voor de studenten: door haar breedte, door de sfeer, de persoonlijke aanpak, de intimiteit van de leeromgeving, de werkplaatsen, de kwaliteit van de docenten en de zorgvuldige begeleiding.

De student ervaart een geleidelijke overgang van structuur naar meer vrijheid. Het programma is studeerbaar, samenhangend en de opleiding biedt een breed kerncurriculum met ruime mogelijkheden voor adaptatie waar en wanneer dat nodig is. Het panel heeft waardering voor de diepgang en breedte, kortom: de kwaliteit, van het programma.

De internationale stroom kan naar het oordeel van het panel als katalysator fungeren voor het realiseren van de ambities op internationaal vlak. Het structureel betrekken van gastdocenten met een meer internationale achtergrond en het inbrengen van recente en actuele ontwikkelingen in het kunstdomein buiten de grenzen worden dan direct in het curriculum n meegenomen.

Duidelijk merkbaar is de invloed van lectoraten en kenniskring op de onderzoekgerichtheid van de opleiding. De opleidingen van Academie Minerva hebben sinds 2009-2010 dan ook via twee stromen gewerkt aan de implementatie van onderzoek binnen het onderwijs: (i) onderzoek een expliciete en structurele plaats geven binnen de kerncurricula van Bachelor- en Masteropleidingen en (ii) het inbedden van praktijkgericht onderzoek, bij voorkeur aan de hand van opdrachten uit de beroepspraktijk, in samenwerking met partners uit de samenleving.

De Opleidingscommissie (OC), de studentraad (SR) en de Werkveldadviesraad (WAR) spelen een serieuze rol in de ontwikkeling en bijsturing van de opleiding. Ook de ABK-alumni worden erbij betrokken. De opleiding heeft daar structurele mechanismen voor, zij het wel vaak in de persoonlijke netwerksfeer.

Het panel vindt dat een academie met zo'n langdurige traditie en stevige ambities een goed functionerende alumnivereniging verdient. Alumni zijn immers de beste ambassadeurs van een opleiding. Het panel is dan ook ingenomen met de intenties van de opleiding om haar alumnibeleid te versterken en haar afgestudeerden georganiseerd en structureel bij de opleiding te betrekken.

Het panel vindt het programma inhoudelijk dekkend voor zijn doelstellingen, samenhangend in zijn uitvoering en zondermeer studeerbaar. Het paneloordeel over de kwaliteit van het geboden curriculum van de opleiding luidt dan ook 'goed'.

Personeel

Het personeel is zeer gedreven, goed geëquipeerd en met hart en ziel betrokken bij de opleiding. Deze 'modus operandi' van het docentenkorps werd door één van hen treffend verwoord als 'overdracht is slagader van de kunst', daarmee de didactische gerichtheid van de docenten onderstrepend. Een focus die door de studenten zondermeer wordt herkend en gewaardeerd, getuige ook de hoge scores die de docenten in evaluaties ten deel vallen. Het panel heeft vastgesteld dat er binnen de groep docenten van de opleiding ABK sprake is van een hecht teamverband. Het panel is onder de indruk geraakt van de wijze waarop de opleiding erin is geslaagd een learning community te realiseren, waarin vanuit gezamenlijkheid wordt lesgegeven en onderwijs wordt ontwikkeld. Het management is het gelukt docenten met een relatief kleine aanstelling goed met elkaar te laten communiceren en samenwerken, een aspect dat elders nogal eens tot fundamentele problemen leidt. Ook dit vindt het panel een opmerkelijke kwaliteit van de ABK-opleiding.

Hoewel de omvang van het docentenkorps in formatie uitgedrukt ruim voldoet, is de werkdruk - zo blijkt ook uit het Medewerkers-tevredenheidsonderzoek (MTO), een punt van blijvende aandacht; dit lijkt vooralsnog niet tot grote knelpunten te leiden, maar moet naar het oordeel van het panel ook niet door de docenten zelf zomaar onder het mom van 'werkplezier' worden weggewuifd.

Er is oog voor scholing van docenten. Zo stimuleert de hogeschool docenten met een hbo-Bachelor graad hun Masterdiploma te behalen in hun eigen vakgebied. Dit beleid, zo bleek tijdens de audit, wordt door menig docent ook daadwerkelijk opgevolgd. Zo is het aantal docenten dat via het Kenniscentrum onderzoek doet, toegenomen.

Met name op grond van de kwaliteiten van het docentenkorps als geheel, de sterke cohesie en zijn didactische gerichtheid, beoordeelt het panel het personeel van de opleiding als 'goed'.

Voorzieningen

Het panel beoordeelt de ambiance waarin studenten en docenten dagelijks werken als fraai en inspirerend. De omgeving is passend voor een kunstopleiding of, zoals een van de panelleden het uitdrukte: 'Je komt ergens binnen'. Studenten lijken er dan ook graag te werken, niet alleen tijdens de contacturen, maar ook daarbuiten. In zoverre beoordeelt het panel de fysieke leeromgeving dan ook als een kwalitatief goede *learning community*. De werkplaatsen zijn qua uitrusting basaal, maar ze voldoen zeker, hoewel sommige studenten ze – ook na de verbouwing – nog aan de kleine kant vinden.

Het panel vindt de uitrusting in de werkplaatsen niet direct 'state-of-the-art'. Zo missen de panelleden een keramiek- en textielwerkplaats, evenals een adequate 3D- printer. Ook zijn de voorzieningen op ICT-gebied sober, edoch doeltreffend. Studenten kunnen er goed mee uit de voeten en zien hierin geen aanleiding voor verbetering.

Het panel beoordeelt het voorzieningenniveau van de opleiding dan ook als voldoende.

De 'ring' van werkplaatsen, de sfeer van het gebouw en de gehele ambiance van de academie maken dat het panel is geconfronteerd met een echte '*learning community*'.

De combinatie van intrinsieke kwaliteit van het programma, de cohesie in het vakbekwame en op onderwijs gerichte docentenkorps, alsook de uitnodigende sfeer van de fysieke leeromgeving, brengt het panel op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'goed'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel is tevreden over de wijze waarop de opleiding haar systeem van toetsen en beoordelen heeft ingericht en geborgd. Het panel heeft kunnen waarnemen dat de opleiding de afgelopen jaren enorme slagen op dit punt heeft gemaakt.

Ook de rol van de examencommissie en de wijze waarop zij haar verantwoordelijkheid neemt, vindt het panel in lijn met hetgeen de WHW van een examencommissie verlangt.

Het panel ziet mogelijkheden tot verbetering op het punt van transparantie en de navolgbaarheid in de beoordelingen. Wat het panel betreft, dient dit vooral te gebeuren door te werken aan een verdere synchronisatie tussen docent-beoordelaars en het via intersubjectiviteit ontwikkelen van eenduidige opvattingen over de normering.

Bij de eindwerken (15) die de opleiding op verzoek van het panel voorafgaand aan de visitatie had geleverd, trof het één onvoldoende aan. Deze onvoldoende was afkomstig uit de deeltijdvariant (cohort 2010-2011), die met ingang van september 2012 wordt afgebouwd. Tevens kon het panel een aantal beeldende eindwerken niet goed beoordelen, ook niet tijdens de visitatie. Dit betrof vooral de coherentie tussen het gemaakte beeldend werk en de door de studenten opgestelde, daarbij bijbehorende zelfreflectie (het beeldend onderzoek). Zes van de geleverde eindwerken konden uitsluitend nog in tweedimensionale, digitale vorm door het panel worden aanschouwd.

Het panel vond dit nog niet overtuigend genoeg om tot een evenwichtig eindoordeel te komen, mede vanwege het zwaarwegende karakter in de opleiding ABK van het beeldend eindwerk van de student (in relatie tot de reflectie). De panelleden hebben daarom gemeend afzonderlijk een reeks eindexamens in juli 2013 te moeten bijwonen, om het eindoordeel over het gerealiseerde niveau in de opleiding te verfijnen en af te ronden.

Het bijwonen van de examens bleek een vruchtbare exercitie, die het panel goed in staat stelde zowel het beeldend werk van de examenkandidaten te bekijken, alsook hun verdediging, en de relatie van het getoonde beeldend werk tot hun zelfreflectie. De slotvergadering en de beraadslagingen van de beoordelingscommissie, die voor het eerst aan de hand van grondig vernieuwde beoordelingsformulieren tot stand kwam, gaven het panel een goede inkijk in de zorgvuldige en transparante wijze waarop het eindoordeel over het werk van iedere kandidaat werd geformuleerd. Bij geen van de besproken kandidaten zou het panel tot een ander oordeel zijn gekomen dan hetgeen door de opleiding zelf werd toegekend.

Het panel ziet nog wel mogelijkheden voor enkele technisch-procesmatige en efficiëntieverbeteringen, die het heeft opgenomen in de sectie Aanbevelingen in dit rapport.

In de afweging tussen (i) een stevig 'bouwwerk' van toetsen en beoordelen dat op het punt van traceerbaarheid nog kan verbeteren (maar – getuige de meest recente eindexamens – al sterk is verbeterd), (ii) een examencommissie die in de juiste positie is gebracht en zicht heeft op het gerealiseerde niveau in de opleiding en (iii) een eindniveau dat aan de maat is, maar door de opleiding aanvankelijk niet geheel kon worden aangetoond, komt het panel op Standaard 3 integraal tot het oordeel 'voldoende'.

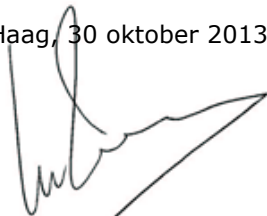
Algemene conclusie:

Samengevat, is er naar het oordeel van het panel sprake van een opleiding die vanuit een sterk bewustzijn voor kwaliteit een gedegen opleidingsprogramma biedt, dat goed aansluit op de opleidingsdoelstellingen, die op zichzelf qua focus op internationalisering, alsook voor wat betreft de eigen thematische profilering, nog kunnen worden versterkt.

De staf is zeer betrokken, inspireert studenten, is deskundig en gericht op het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs. De fysieke onderwijsleeromgeving is uitnodigend en goed verzorgd, hoewel de technische faciliteiten in de werkplaatsen nog kunnen worden verbeterd. Het systeem van toetsen en beoordelen heeft de opleiding recent grondig verstevigd, niet in de laatste plaats doordat de examencommissie haar rol vervult. Het eindniveau dat studenten in de opleiding behalen, is conform hetgeen van Bachelors of Fine Arts mag worden verwacht.

Met een voldoende op Standaard 1, een 'goed' voor Standaard 2 en een 'voldoende' voor Standaard 3, komt het panel voor de Bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst van de Hanzehogeschool tot het overall oordeel 'voldoende'.

Den Haag, 30 oktober 2013

Drs. W.G. van Raaijen,
Voorzitter

H.R. van der Made,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding Autonome Beeldende Kunst (ABK) maakt deel uit van de Academie Minerva.

Academie Minerva is een van de 17 *schools* van de Hanzehogeschool Groningen. De academie omvat de onderdelen Beeldende Kunst en Vormgeving, Frank Mohr International Masters (FMI Masters) en de Academie voor Popcultuur (gevestigd in Leeuwarden).

Beeldende Kunst en Vormgeving telt drie bacheloropleidingen: (i) *Autonome Beeldende Kunst (ABK)*, (ii) *Vormgeving (VG)* en (iii) *Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV)*.

Karakteristiek van de opleiding

De bacheloropleiding ABK leidt studenten op tot zelfstandig beeldend kunstenaar. De opleiding is een brede bachelor die vakgerichte keuzes binnen de beeldende kunst mogelijk maakt, doordat zij een gevarieerde oriëntatie op en verdieping van uiteenlopende technieken en opvattingen biedt.

Als onderscheidende opleidingsvisie formuleert de bachelor ABK van de Hanzehogeschool dat zij 'autonome beeldende kunstenaars wil opleiden die hun kijk op de wereld onderzoeken en krachtig verbeelden en verwoorden, hun artistieke werk in die wereld manifesteren en blijf geven van kennis en gevoel voor de context van hun kunstenaarschap'.

De opleiding staat in het kader van de landelijke afspraken voor het kunstonderwijs voor de taak de studentenaantallen met 10% te reduceren. Bij gevolg heeft de opleiding sinds september 2012 de instroom in de deeltijdse variant gestaakt. Omdat nog twee jaar na de accreditatiedatum studenten in deze variant zullen afstuderen, is de deeltijdopleiding in zijn uitvoering en resultaten meegenomen in de onderhavige beoordeling. De teksten in het rapport hebben betrekking op beide varianten, tenzij de verschillen expliciet zijn vermeld.

Per september 2011 is de opleiding gestart met een internationale (Engelstalige) stroom binnen het programma. Het curriculum van deze stroom is inhoudelijk identiek aan het Nederlandstalige programma. Ten tijde van de audit was de stroom Engelstalig in haar tweede jaar en konden eindwerkstukken derhalve nog niet worden getoond. Voor het overige is het Engelstalige programma onderdeel geweest van de audit.

De opleiding kent een zogenaamde 'flexibele schil', die eruit bestaat dat de verschillende opleidingen binnen de academie delen van hun onderwijs inbrengen in een soort van 'Studium Generale', het 'studielandschap' waarvan alle academiestudenten gebruik kunnen maken. ABK kent daarbij ook een eigen opleidingsspecifieke keuzeruimte met veel vakklassen. Zowel in de propedeuse als hoofdfase.

Ook dragen alle opleidingen van de academie Minerva bij aan de podiumfunctie met presentaties van gastsprekers, docenten, studenten, kunstenaars, vormgevers, opdrachtgevers en representanten van het domein cultuur (en met name de kunst).

Opvolging vorige accreditatie

Het panel dat de vorige accreditatieaudit bij de opleiding uitvoerde, vroeg aandacht voor: (i) de relatie tussen eindkwalificaties en leerdoelen, (ii) opzet en beoordeling van de scripties, (iii) integratie van theorie en praktijk, (iv) het uiteenlopende niveau van de afstudeerwerkstukken, (v) het meer betrekken bij de opleiding van docenten van buiten, in plaats van meestal alumni.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding deze aanbevelingen ter harte heeft genomen en op alle aspecten verbetering laat zien. Deze verbeteringen zijn in het rapport telkens meegenomen bij de afzonderlijke standaarden.

Opzet onderhavig accreditatietraject

De beoordeling van de hbo-bacheloropleiding ABK van de Hanzehogeschool maakt deel uit van een reeks audits die Hobéon in 2013 uitvoert bij de Hanzehogeschool/Academie Minerva. Het betreft, naast de bacheloropleiding ABK, de hbo-bachelors Docent Beeldende Kunst en Vormgeving, en een drietal masteropleidingen van de Frank Mohr International Masters (FMI-Masters).

Deze opleidingen zijn alle gevestigd in de Academie Minerva te Groningen en maken gebruik van dezelfde onderwijsfaciliteiten, (gedeeltelijk) hetzelfde management, de kwaliteitszorgstructuur, de centrale examencommissie en (sommige) programmatische onderdelen. Binnen de Academie Minerva is voor alle opleiding op academieniveau (en soms op hogeschoolniveau) beleid geformuleerd ten aanzien van internationalisering, toetsen en beoordelen, kwaliteitszorg en profileringsthema's. De Hanzethema's zijn 'energie' en 'healthy aging'.

In een inleidende audit zijn de hiervoor genoemde onderwerpen door het panel onderzocht en waar de uitkomsten van de gevoerde gesprekken relevant zijn voor de daarna uitgevoerde beperkte opleidingsbeoordelingen, maken de bevindingen en oordelen van het panel dat deze 'generieke' audit heeft uitgevoerd, deel uit van de accreditatierapporten van alle door Hobéon in dit kader gevisiteerde opleidingen.

Voorafgaand aan de audit bij de opleiding ABK heeft het auditteam op 21 mei 2013 met verschillende gesprekspartners over de hiervoor genoemde generieke thema's gesproken. Het programma van deze audit is – in aanvulling op het auditprogramma van de opleidingsaudit – opgenomen in de Bijlage IV bij dit rapport.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De ABK-opleiding van de Hanzehogeschool baseert zich op de landelijk vastgestelde set eindkwalificaties, die in overleg met het beroepenveld, in de vorm van bijvoorbeeld het Mondriaan Fonds en voormalige instellingen als de Premsula Stichting en het Virtueel Platform, in 2002 zijn ontwikkeld en daarna door het CvB van iedere betrokken hogeschool vastgesteld. De huidige eindkwalificaties worden ten tijde van de audit in landelijk verband geactualiseerd. Eén van de hogeschooldocenten van de ABK is in de landelijke werkgroep die deze heroriëntatie uitvoert, vertegenwoordigd.

Het huidige competentieprofiel van de opleiding bestaat nu uit de competenties: (i) creërend vermogen, (ii) het vermogen tot kritische reflectie, (iii) het vermogen tot groei en vernieuwing, (iv) organiserend vermogen, (v) communicatief vermogen, (vi) omgevingsgerichtheid en (vii) het vermogen tot samenwerking.

De zeven eindcompetenties van de Bachelor ABK zijn vervolgens uitgewerkt in beheersingsindicatoren en vormen de basis voor het kerncurriculum van de opleiding en de flexibele schil. De beheersingsindicatoren zijn de leidraad bij de toetsing.

De eindcompetenties van de opleiding zijn op een hoog aggregatieniveau geformuleerd, waardoor deze een betrekkelijk tijdloos karakter hebben en veel ruimte laten voor eigen invulling door de opleiding. In de uitwerking van iedere competentie naar beheersingsindicatoren wordt duidelijk dat deze zich oriënteren op de beroepsuitoefening van de beeldend kunstenaar die afstudeert op het hbo-bachelorniveau waartoe de opleiding opleidt.

Zo wordt bijvoorbeeld van de afgestudeerde verwacht dat hij in staat is authentiek werk te maken dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bij te dragen aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar (creërend vermogen). In de uitwerking naar beheersingsindicatoren betekent dit dat de student:

- beelden maakt waardoor een persoonlijke visie of thematiek op een voor hem of haar specifieke manier wordt verbeeld en overdrachtelijk gemaakt;
- zijn of haar artistieke visie met behulp van daartoe geëigende media in beeldend werk weet om te zetten;
- onderzoekend, experimenterend en beschouwend kennis, intuïties, indrukken en emoties tot beeldend werk transformeert;
- inzicht demonstreert in de manier waarop beelden, vormen, materialen, verhoudingen en kleuren ervaringen veroorzaken en betekenissen overdragen;
- inzicht demonstreert in de effecten van gehanteerde technieken;
- een werkwijze hanteert waarin ervaringen met de gekozen materialen of media kunnen worden ingezet om tot een beter kunstwerk te komen.

Het volledige opleidingsprofiel is als bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Onderzoek als onderdeel van de eindcompetenties

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het systematisch kunnen benaderen van een probleem uit het vakgebied en dit op methodologisch verantwoorde wijze tot een oplossing kunnen brengen, is als zodanig niet expliciet in de competentieset opgenomen. In de uitwerking van het programma is dit echter wel gebeurd (Zie Standaard 2). Competentie 2, het vermogen tot kritisch reflectie, raakt er nog het meest aan, maar hier staan de analytische en reflectieve vaardigheden geheel in het teken van het artistiek onderzoek, de artistieke waarde van het eigen werk in de context van de kunstgeschiedenis en de visie op het beeldend kunstenaarschap.

Ook beschrijft de opleiding/Academie Minerva in een onderliggend beleidsdocument⁹ haar visie op praktijkgericht onderzoek. Daarin staat onder meer dat de Academie Minerva zich binnen de noordelijke regio tot partner ontwikkelt in onderwijs en onderzoek. Het ontwikkelen van doorlopende onderzoekleerlijnen door iedere opleiding, en het doorlopen van die leerlijnen van Bachelors naar Masters, moet daarvan de resultante zijn. Verder wordt de rol van het Kenniscentrum beschreven in het streven substantieel deel te nemen aan (internationale) onderzoeksprojecten. De drie lectoraten van het Kenniscentrum Kunst & Samenleving – Life long Learning in Music & the Arts, Popular Culture, Sustainability & Innovation (PSI) en Image in context (IIC) – sluiten daarbij aan op de onderzoeksthema's van de Hanzehogeschool: *Life long learning* en *Energy*. Gelet op het 'verse' karakter van het visiedocument, verkeert de samenwerking met het Kenniscentrum zich nog wel in het beginstadium (zie Standaard 2).

Internationalisering als onderdeel van de eindcompetenties

Ook dit aspect vindt het panel een punt van aandacht bij de actualisering van de set eindkwalificaties. Het landelijke opleidingsprofiel meldt weliswaar dat 'Speciaal voor het beeldende kunstonderwijs ... een internationaal ambitie- en werkniveau wordt voorondersteld.' En 'Dit houdt in dat de student de beste in zijn vakgebied wil zijn'. Geen van de huidige eindcompetenties van de opleiding ABK van de Hanze plaatst de beroepsuitoefening expliciet in een internationale context.

Wel heeft de opleiding/academie haar visie op internationalisering, net als haar visie op onderzoek, uitgewerkt in een afzonderlijke beleidsnotitie en ook kent het ABK-programma tendensen op het gebied van internationalisering (literatuurgebruik, docentenuitwisseling met buitenlandse pendanten, uitbreiding van Engelstalig onderwijs, gericht internationaal studenten werven voor de Engelse stroom, etc.).

In haar onderwijsvisie¹⁰ formuleert de opleiding onder het kopje 'Waar de opleiding heengaat': *'Een beeldend kunstenaar moet zich breed bekwamen om deze zaken (=werken met verschillende onderzoekvormen) op zich te kunnen nemen. Hoe verhouden deze zich namelijk tot traditie en ontwikkeling van het vakgebied, tot technische innovatie en tot internationale theorie- en gedachtevorming?'* Overigens, zo concludeert het panel, is dit wel de enige plaats in het visiestuk waar aan de internationale dimensie wordt gerefereerd.

Een expliciete verwijzing naar een meer internationale oriëntatie op de beroepsuitoefening in de eindkwalificaties zelve, vindt het panel dan ook gewenst en passend binnen de huidige ontwikkelingen in het hoger (kunst)onderwijs.

Ontwikkeling van visie en profilering

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat de ABK-opleiding van de Hanzehogeschool zich vooral profileert op '*learning community*', '*vakmanschap*' en '*bewustzijn voor het kunstenaarschap*'.

⁹ Notitie Academie Minerva en Onderzoek, 21 januari 2013

¹⁰ Onderwijsvisie opleiding ABK,, 2012-2013

Het panel zag vooral de eerste twee thema's, learning community en vakmanschap, terug in het curriculum. Het thema 'bewustzijn van kunstenaarschap' verdient nog een verdere versterking en consolidatie, waartoe de opleiding in het zesde semester (Specialisatie Attitude en Positionering in de praktijk) en door het verplichtstellen van de beroepsvoorbereiding in het afstudeerjaar, al goed op weg is.

Het panel stelt voorts vast dat de profilering van de opleiding ABK nog sterk in ontwikkeling zijn. Mooi is, dat de ontwikkeling ervan duidelijk vanaf de werkvloer wordt gestuurd. Al discussiërend tracht de 'learning community', in dit geval de docenten én de studenten, een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen. De positieve kant hiervan is dat dit resulteert in een goede sfeer, veel betrokkenheid en draagvlak bij zowel studenten als docenten. Het resultaat is wel dat er nog geen sprake is van een breed gedragen, integrale visie die eenduidig overkomt bij externen. Doordat het antwoord op een vraag als 'wat is vakmanschap in de beeldende kunst van de 21ste eeuw?' nog niet volledig is uitgekristalliseerd, is het voor de opleiding moeilijk zich hiermee al echt te profileren. De opleiding maakt, naar het oordeel van het panel, nu dan ook nog niet het verschil op (inter)nationaal niveau, wat betreft haar profilering. De aanzetten vindt het panel echter goed en veelbelovend.

Validering eindkwalificaties door Werkveldadviesraad

De opleiding heeft een Werkveldadviesraad (WAR) die bestaat uit professionals uit de praktijk van de beeldende kunst. Opgemerkt zij wel, dat een groot deel van de leden een sterke historische binding met de opleiding heeft, bijvoorbeeld omdat zij er langdurig mee verbonden zijn of alumnus zijn. Dit bevordert enerzijds de betrokkenheid, maar brengt ook het risico van bevestiging en blikvernaauwing met zich mee. Het panel is er positief over dat de opleiding bezig is de WAR-leden door nieuwe te vervangen, waaronder een buitenlands lid met internationale ervaring.

Het panel heeft tijdens de audit vastgesteld dat de WAR-leden stevig betrokken zijn, een serieuze inbreng hebben en meedenken in de onderwijsinhoudelijke en –organisatorische ontwikkelingen. Desgevraagd zien zij de werkelijke profilering van de opleiding vooral terug in het exposeren en de *artist-in-residence* programma's.

Als meest recente voorbeeld van hun betrokkenheid, gaven zij aan hun visie op en oordeel over de vernieuwde beoordelingssystematiek te hebben gegeven en ook de inhoud van de Specialisatie Attitude en Positionering uit het derde studiejaar te hebben besproken. Ook, zo bleek, is de WAR betrokken bij de profilering van de opleiding. De leden zeiden blij te zijn met de ontwikkeling dat ABK nu minder op het institutionele kunstcircuit was gericht. Eén van hen zei letterlijk: 'Ze hebben hun hoofd minder in de *white cube* de laatste jaren'.

Weging en Oordeel

Het panel vindt de beoogde eindkwalificaties van de opleiding ABK van de Hanze zowel inhoudelijk, als qua niveau en oriëntatie voldoende geconcretiseerd. Daarmee voldoen zij aan de basiskwaliteit. Ze zijn echter wel toe aan revisie, al was het alleen maar om de internationale oriëntatie, en – in mindere mate –de onderzoekdimensie (praktijkonderzoek) van het ABK-programma expliciet in de eigen opleidingsdoelstellingen te verankeren.

Het panel beveelt de opleiding aan de te actualiseren landelijke competentieset een meer opleidingsspecifieke inkleuring te geven. Een dergelijke profilerende inkleuring van haar eindcompetenties zou het panel tot het oordeel 'goed' hebben gebracht. Naar de huidige stand, met de geplaatste kanttekeningen bij het (nog) ontbreken van de eigen opleidingsprofilering in de eindkwalificaties en de magere explicitering van praktijkgericht onderzoek en internationalisering in de huidige (verouderde) doelstellingen, komt het panel voor Standaard 1 nu tot het oordeel 'voldoende'.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Programma

Toelating

Voor de opleiding gelden de wettelijk vastgelegde eisen voor toelaatbaarheid. Dat wil zeggen dat kandidaten met een afgerond VWO-, HAVO en MBO-4-diploma in beginsel toelaatbaar zijn, maar dat de opleiding cf. de WHW aanvullend een toelatingsexamen organiseert om bij de kandidaten vast te stellen of een 'artistieke aanleg' aanwezig is. Kandidaten dienen voor dit toelatingsexamen minimaal met het cijfer 6 te slagen. De opleiding heeft deze eisen vastgelegd in haar OER.

Om kennis te maken met programma en werkwijze organiseert de opleiding voor haar aspirant-studenten een introductieprogramma. Dit gebeurt in de vorm van een oriëntatiecursus of een vooropleiding, die wordt afgesloten met een positief advies (toelating tot de opleiding) of een negatief advies (afwijzing). Ook organiseert de opleiding Open Dagen voor aankomend studenten, die zich dan kunnen inschrijven voor het toelatingsexamen. Een toelatingscommissie die bestaat uit docenten en studenten, beoordeelt vervolgens de beeldende kwaliteiten van een kandidaat aan de hand van een door de kandidaat gemaakte thuisopdracht (theorie), een tijdens het examen gemaakte opdracht en een door de kandidaat samengesteld portfolio en een gesprek daarover.

Het panel vindt de intake van studenten goed geregeld; één en ander is zowel op de website van de hogeschool als ook in de OER van de opleiding helder en eenduidig geformuleerd. Daarbij constateert het panel aan de hand van de gevoerde auditgesprekken dat de verwachtingen die studenten over het programma bij aanvang van de studie hebben (niet in de laatste plaats bewerkstelligd door het uitgebreide toelatingstraject), door de opleiding worden waargemaakt. Zowel de studenten in het gesprekspanel als de uitkomsten van de NSE op dit punt (3.8 voor 'aansluiting inhoud van opleiding bij het beeld dat men had') bevestigen dit.

Aansluiting eindcompetenties en leerdoelen

In haar OER heeft de opleiding de beoogde eindkwalificaties toegelicht. Daarbij zijn de aan de competenties verbonden beheersingsindicatoren op twee niveaus uitgewerkt: voor de propedeuse en voor de hoofdfase van de opleiding. Per onderwijseenheid zijn deze beheersingsindicatoren nog eens nader gespecificeerd in zogenaamde 'niveauregels'. Het panel heeft vastgesteld dat deze, naar mate de opleiding vordert, van de student verlangen dat zij in hun handelen een toenemende mate van complexiteit en vrijheid laten zien. Ook de toetscriteria zijn verbonden met deze niveauregels (zie ook Standaard 3).

De opleiding heeft van ieder studiejaar de onderwijseenheden per semester voor studenten inzichtelijk gemaakt. Iedere onderwijseenheid kent een inhoudsbeschrijving en bijbehorende leerdoelen, die zijn uitgewerkt naar beoogde vaardigheden (kunnen), kennis (kennen) en houding (willen). De vermelde leerdoelen per categorie zijn vervolgens onderverdeeld naar 'proces', 'product' en 'context'. Dit leidt per onderwijseenheid tot de volgende matrix van leerdoelen:

	PROCES	PRODUCT	CONTEXT
VAARDIGHEDEN (KUNNEN)	De student is in staat projectmatig samen te werken.	De student toont een grote hoeveelheid schetsen in diverse media n.a.v. gegeven opdrachten. De student maakt artistiek werk in samenwerking met anderen. De student vergroot kennis van beeldende kunst door confrontatie met anderen en geeft daar blijk van in zijn werk.	De student ontdekt nieuwe beelden en onbekende kunstopvattingen en geeft daar blijk van in zijn werkproces.
Praktische en theoretische KENNIS	De student is in staat projectmatig samen te werken.	De student toont in zijn artistieke werk een onderzoekende houding. De student toont een grote hoeveelheid schetsen in diverse media n.a.v. gegeven opdrachten. De student maakt artistiek werk in samenwerking met anderen.	
Professionele HOUDING (WILLEN)	De student toont nieuwsgierigheid en leergierigheid.	De student vergroot kennis van beeldende kunst door confrontatie met anderen en geeft daar blijk van in zijn werk.	De student verruimt het begrip voor kunst en geeft daar blijk van in zijn werkproces. De student beseft dat er meer is dan de eigen smaak.

De inhoudsbeschrijving van iedere onderwijseenheid koppelt de leerdoelen aan de eindcompetenties. De opleiding heeft in een matrix de leerdoelen van alle onderwijseenheden verbonden met deze competenties. Daarnaast heeft de opleiding in een afzonderlijk overzicht nog eens inzichtelijk gemaakt wat de beoogde leerresultaten per blok zijn, in termen van proces, product en context. Daaruit blijkt dat de leerresultaten van de blokken en de leerdoelen van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindcompetenties van de opleiding volledig afdekken. Sterker nog, het panel vindt dat het programma van de opleiding op het punt van praktijkonderzoek en, in mindere mate, internationalisering al meer te bieden heeft dan de eindcompetenties indiceren.

Het panel vindt dat de opleiding de leerdoelen van de onderwijseenheden en de daaraan gekoppelde inhoud op een transparante wijze inzichtelijk heeft gemaakt. Tijdens de audit bevestigen studenten dit beeld: 'het studiemateriaal is helder en inhoudelijk van goede kwaliteit. Het is ons duidelijk waarvoor wij worden opgeleid en wat er van ons wordt verwacht' (NSE-score 2013: 3.9)

Organisatie, vormgeving en inhoud curriculum

Het curriculum is ingedeeld in semesters en blokken. Een blok duurt tien weken, waarvan er acht aan het lesprogramma zijn gewijd en twee aan werkbesprekingen, toetsing en beoordeling.

In het kerncurriculum werkt de opleiding tot en met het eerste semester van het vierde jaar met vaste groepen van vijftien tot drieëntwintig studenten. In het afstudeerjaar werkt de opleiding met promotorklassen met een beperkt aantal studenten.

Vanaf het tweede semester van het eerste jaar tot en met het zevende semester (eerste semester vierde jaar) hebben studenten, naast het vaste kernprogramma, ruimte voor individuele keuzes voor vakklassen, capita selecta en technische cursussen. Tijdens de eerste twee studiejaren volgen studenten nog geen capita selecta, maar is er wel een gericht keuzeaanbod van disciplinaire vakklassen.

Vanaf de propedeuse werkt iedere student aan de ontwikkeling van het eigen werk, waardoor de studie een persoonlijk accent kent, dat voor iedere student de basis vormt van de opleiding.

In het afstudeerjaar wordt de studie vervolgd in zogenaamde promotorklassen. Daarin zitten zes tot acht studenten die worden begeleid door vaste teams van docenten. Deze vaste docententeams bestaan uit zowel beeldend kunstenaars als theoriëdocenten. Een docenten-team wordt aangestuurd door een tutor, die tevens studieloopbaanbegeleider (SLB'er) is. In samenspraak met de SLB'er stelt de student een plan voor persoonlijke ontwikkeling (POP) en een studieovereenkomst (SOK) op. Ook houdt hij toezicht op de ontwikkeling van het studieportfolio van de student.

Het panel vindt de combinatie van inhoudelijke verbondenheid tussen het tutorschap en de coachende rol van studiebegeleider een sterk punt van de opleiding (zie ook onder 'studeerbaarheid' en 'vormgeving onderwijs').

De essentie van de organisatie van het onderwijs binnen de opleiding ABK is dat er sprake is van een breed kerncurriculum dat wordt aangeboden via het teamonderwijs enerzijds en dat, anderzijds, iedere student zich kan specialiseren via het programma van de flexibele schil in vakklassen, capita selecta en aanvullende onderwijsactiviteiten, als lezingen, projecten, exposities, excursies, Studium Generale en Studium Minerva (van de Hanzehogeschool zelf en in samenwerking met de RUG), e.d.

Via het Projectbureau, dat o.a. externe beeldende opdrachten uitzet binnen de opleiding, kunnen studenten praktijkervaring opdoen. Via het kenniscentrum, dat o.a. extern onderzoek uitzet binnen de opleiding, kunnen studenten onderzoekservaring opdoen, evenals via de specialisatie in semester 6 waar het thema 'Attitude en Positionering' centraal staat en men ook een specialisatieproject moet uitvoeren in samenwerking met een externe partij.

Inhoudelijke samenhang en toenemende complexiteit

Het programma, waarvan de inhoud zich in de vier studiejaren richt op het verwerven van het technische, artistieke en cognitieve 'instrumentarium' om tot een eigen artistiek oeuvre te komen, wordt enerzijds geschraagd door zogenaamde programmatische leerlijnen en, anderzijds, door blok- en jaarthema's. Aanvankelijk is het onderwijs nog opdrachtgestuurd, in het derde en vierde jaar echter vooral vraaggestuurd.

De kennisbasis is opgenomen in het *kerncurriculum* van de eerste drie studiejaren. Aan de orde komen ondermeer: beeldanalyse, kunst & cultuurgeschiedenis, filosofie, psychologie en kunsttheorie. Verdieping daarvan vindt plaats in het laatste semester van het derde jaar en – onder begeleiding van hun promotoren – in het jaar van afstuderen.

Het panel is op zichzelf positief over de literatuurlijst die het heeft aangetroffen. Wel plaatst het de kanttekening dat de literatuurlijst enigszins standaard is samengesteld. Tegelijkertijd vernam het panel van studenten dat meerdere docenten 'stapels literatuur meenemen naar hun lessen', zoals enkelen het formuleerden. Dat gold, naar verluidt, ook Engelstalige literatuur, die het panel in de literatuurlijst uitsluitend onder de 'aanbevolen – en dus niet verplichte – literatuur aantrof. Het panel beveelt de opleiding aan hierop nog eens een kritische blik te werpen.

Daarnaast is er een *beroepsvoorbereidende leerlijn* in het programma opgenomen, die vanuit een oriëntatie op de samenleving (context van beeldende kunst en kunstenaarschap) de student fasegewijs voorbereid op het werken onder reële beroepscondities en hem tot slot aanzet tot het initiëren en organiseren van eigen projecten die de beroepspraktijk representeren.

Ook de *keuzeruimte* loopt, zoals gezegd, door vrijwel de gehele opleiding: in de propedeutische fase zijn dit nog het gerichte keuzeaanbod van vakklassen, technische cursussen en projecten; naarmate de opleiding vordert worden de vakklassen – naar gelang de specialisatie van de student – specifiek, wordt het interdisciplinaire aanbod binnen de academie vergroot, zijn er *capita selecta*, die bestaan uit inleidingen in een bepaald discours, een actuele kwestie of een wetenschappelijke benadering van een thema. Binnen de keuzeruimte is er ook ruimte voor het ontwikkelen en uitvoeren van projecten, zoals bijvoorbeeld aangebracht vanuit het werkveld, door het interne Projectbureau.

Tot slot, is er de *onderzoekleerlijn* waarin zowel artistiek als praktijkgericht onderzoek zijn opgenomen (zie ook hierna: Onderzoek in het programma).

Als dragende jaarthema's hanteert de opleiding in het eerste jaar 'oriëntatie & selectie', in het tweede jaar 'oefening & experiment', in het derde jaar 'concept & eigen werk' en in het vierde jaar draait het om 'visie & presentatie'. In de OER heeft de opleiding vervolgens de jaarthema's verder verbijzonderd naar de blokken. Zo gaat het in het eerste jaar in blok 1 om 'Confrontatie: Onderzoek naar de hedendaagse beeldcultuur', in blok 2 om 'Territorium: Andermans terrein, authenticiteit', in blok 3 om 'Manipulatie: de kracht van het beeld' en in blok 4 om 'Standpunt: positie als kunstenaar'.

Zoals gezegd, wordt het artistiek onderzoek dat de studenten uitvoeren gekoppeld aan deze blokthema's.

Het panel vindt dat er sprake is van een stevige inhoudelijke samenhang en een goede toename in complexiteit binnen het programma. Vooral vindt het panel het sterk dat de flexibele schil, de keuzeruimte, een serieus en integraal onderdeel van het programma vormt. Ook studenten vinden dat. In de NSE 2012 scoort de opleiding op inhoudelijke samenhang het hoogst (NSE 2013: 3.8) van alle ABK-opleidingen in Nederland. Een beeld dat het panel tijdens de audit door meerdere studenten bevestigd kreeg: 'Je kunt merken dat docenten de inhoud goed op elkaar hebben afgestemd.'

Vormgeving

Studenten van de opleiding waarderen ook de grote variëteit aan werkvormen die de opleiding hanteert. Op dit punt scoort het programma een 3.9 in de NSE 2013.

De opleiding kent dan ook relatief veel participerende en activerende lesvormen, die de studenten moeten aanzetten tot reflectie en ontwikkeling. In het begin van de studie krijgt de student nog relatief veel lesopdrachten die hem stapsgewijs aan de hand meenemen, waarbij naar mate de studie vordert, hij zelfstandig en onafhankelijk onderzoeksprojecten moet uitvoeren die van hem een grote mate van eigen verantwoordelijkheid vergen.

Verder hanteert de opleiding door de gehele studie als werkvormen: individuele gesprekken, groepsdiscussies, cursussen, trainingen, workshops, masterclasses, lezingen, werkgroepen, hoorcolleges, praktijkopdrachten, projectweken en symposia. Constante in het onderwijsprogramma is het portfolio dat iedere student aanlegt en inricht op basis van zijn persoonlijke ontwikkelingsplan, dat richtinggevend is voor de studie.

Het studieportfolio bevat naast het persoonlijk ontwikkelingsplan (pop) ook de studieovereenkomst en het presentatieportfolio met beeldend werk van de student. Deze portfolio's worden in de eerste drie studiejaren elk half jaar door de tutoeren en mentoren beoordeeld.

De manier waarop studenten materiaal verzamelen, daarop reflecteren, eruit selecteren en hoe ze dit presenteren, vormt het proces dat in het vierdejaarsportfolio zichtbaar wordt gemaakt. Het panel heeft tijdens de audit verschillende portfolio's ingezien en beoordeelt de aanpak ervan als goed.

Een cruciale rol in het onderwijsleerproces speelt de zogenaamde tutor. Deze is door de gehele opleiding heen verantwoordelijk voor de begeleiding van het persoonlijke studietraject van iedere student. Zoals uit de auditgesprekken bleek, is de tutor het belangrijkste aanspreekpunt voor de student en stuurt deze de student stevig op het samenstellen van een zo gevarieerd mogelijk programma.

Studeerbaarheid

De studeerbaarheid van de opleiding wordt vooral bevorderd door (i) de duidelijke samenhang en de transparante, thematische opbouw in het programma, (ii) door oog te hebben voor een gelijkelijke verdeling van de studiebelasting, maar vooral ook door (iii) een aantal 'vaste ankerpunten' in de begeleiding aan te brengen.

De opleiding stimuleert de 'leergemeenschap' (learning community) als veilige en stimulerende plek voor studenten om zich te ontwikkelen. In de eerste drie studiejaren staan de studenten onder begeleiding van een compact, vast docententeam dat bestaat uit een tutor (tevens SLB'er), themadocent, vakdocent en reflectiedocent. Zij vormen tezamen de eerste aanspreekpunten voor een samenhangende groep studenten die zo adequaat mogelijk zowel als groep, maar ook als individu worden begeleid. De tutor houdt – in zijn dubbelrol – van iedere student zowel de studievoortgang als de beeldende ontwikkeling in het oog. Daarnaast heerst er in de opleiding een open cultuur. Eén van de studenten verwoordt het tijdens de audit als volgt: 'Ik heb in de vrije ruimte van het programma veel gesprekken met individuele docenten. Ik zoek docenten uit waar ik wat van kan leren. Je kunt hier op iedere docent afstappen en hulp vragen om te sparren en, zo nodig, je studieproces te helpen managen.'

In het afstudeerjaar bestaat het begeleidingsteam uit drie promotoren waarvan twee voor de beeldende praktijk en één voor reflectie. Eén van de praktijkpromotoren is ook SLB'er.

In dit verband signaleert het panel, dat studenten zeggen te ervaren echt deel uit te maken van een 'learning community' en daardoor – net als hun docenten (zie 'docenten') – sterk betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun opleiding. Tijdens de audit kreeg het panel te horen dat hun mening geregeld wordt gevraagd en dat zij daarin ook serieus worden genomen. De betreffende studenten zeiden overigens geen problemen te hebben met de studielast: 'Ik ben er voortdurend mee bezig, ook buiten school. Er zijn natuurlijk pieken in de studiebelasting, maar het is allemaal goed te doen,' zegt één van hen. Ook de NSE-score voor de ABK-opleiding is op dit punt in overeenstemming met het landelijke gemiddelde.

Het panel komt dan ook op grond van deze bevindingen tot de conclusie dat het programma zondermeer studeerbaar is.

Onderzoek in het programma

Het ontwikkelen van een onderzoekende houding, het kunnen opzetten van een (eenvoudig) onderzoek en het toepassen van onderzoeksvaardigheden maakt, zoals gezegd, in de vorm van een leerlijn deel uit van het opleidingscurriculum. Deze onderzoekleerlijn is in samenwerking tussen lectoraat en hogeschooldocenten tot stand is gekomen.

Het artistiek onderzoek, dat de opleiding beschouwt als de kern van het kunstenaarschap, vindt al direct vanaf de propedeuse plaats. Dit gebeurt aan de hand van de verschillende blokthema's (zie hiervoor). De thematieken geven de stadia van het (onderzoek)niveau aan. Het is de bedoeling dat de student daardoor leert procesmatig onderzoekend vorm en uitwerking te geven aan een eigen identiteit als kunstenaar. Zo ontwikkelt hij zich daarin beeldend en leert hij gaandeweg zijn eigen werk te contextualiseren.

Vanaf het tweede jaar leert de student fasegewijs praktijkgericht onderzoek op te zetten, uit te voeren en te presenteren. Deze leerlijn mondt uiteindelijk uit in het eigen praktijkgericht onderzoek van de student, waarin hij een probleemstelling uit eigen artistiek onderzoek oplost en zich richt op vraagstukken die vanuit vak, visie of rol van betekenis zijn.

Vanwege het toegenomen belang van praktijkgericht onderzoek, organiseert de academie vanaf het studiejaar 2010-2011 een caput voor een verplicht onderdeel 'Kennis en methoden van onderzoek'. Daarin gaat het om onderzoekvaardigheden en het verwerven van inzicht in de reikwijdte van diverse onderzoekbenaderingen.

Het panel vindt de onderzoekdimensie van het programma zorgvuldig uitgewerkt, inhoudelijk gedegen en goed aansluiten op de onderzoekcompetenties die van een hbo-bachelorstudent mag worden verwacht. Feitelijk is het onderdeel praktijkonderzoek beter in het opleidingscurriculum verankerd dan de set eindkwalificaties van de opleiding zouden doen vermoeden (zie Standaard 1).

Tot slot, concludeert het panel dat het gegeven dat onderzoekvaardigheden integraal onderdeel uitmaken van het curriculum ook merkbaar is in de eindwerken (zie ook Standaard 3) waarmee studenten over het algemeen aantonen over een behoorlijke onderzoekvaardigheid te beschikken.

Verbinding met het werkveld

Twee keer in ieder studiejaar, in november en februari, kent de opleiding zogenaamde projectweken. Voor propedeusestudenten staat de eerste projectweek in november geheel in het kader van de opbouw en presentatie van de projecten, die ontwikkeld zijn binnen de aan de startexcursie (Documenta in Kassel) gekoppelde projectlessen. In februari speelt de projectweek zich vrijwel geheel af in het werkveld.

De opleiding heeft sinds 2006 een goede relatie met het Poppodium Simplon in Groningen, dat de gehele week een aantal projecten huisvest en waar ook de slotpresentatie plaatsvindt. Deze projecten staan onder leiding van gastdocenten en vormgevers, allen afkomstig uit het werkveld.

Voor hoofdfase-studenten vallen de projectweken binnen de keuzeruimte; ook bij deze projecten zijn gastdocenten uit binnen- en buitenland betrokken.

Tijdens de audit lag een overzicht met relevante gastdocenten ter inzage. Zij vormen een belangrijke band met de actualiteit van het vak. Via specialisatieprojecten en door middel van projecten die het interne Projectbureau verwerft, doen de studenten gedurende de gehele opleiding specifieke beroepsvoorbereidende kennis en ervaring op. Afhankelijk van ontwikkelingen in de eigentijdse kunst wordt (gast)docenten gevraagd een vakklas of een zogenaamd caputprogramma te ontwikkelen en in de keuzeruimte of projectweek.

De beroepsvoorbereidende vakken lopen als een rode draad door de opleiding en het panel heeft waargenomen dat er sprake is van een structurele samenwerking met instellingen uit het nabije werkveld (musea, culturele en maatschappelijke instellingen, bedrijfsleven, etc.). Verder organiseert of neemt de opleiding deel aan verschillende lokale en regionale manifestaties en evenementen, waaraan de studenten in projectvorm hun bijdragen leveren. Dit illustreert tevens de stevige inbedding van de academie/opleiding in de Groningse samenleving en noordelijke regio.

Met name in het derde en vierde jaar verkeert de student veelvuldig in de beroepspraktijk, waar hij onder meer leert zijn werk te presenteren en te exposeren. Daartoe onderhoudt de opleiding contacten met talrijke musea, galleries, tentoonstellingsruimten en culturele instellingen.

Het panel is van oordeel dat de opleiding een goede relatie onderhoudt met het werkveld, zij het dat deze relatie vooral lokaal/regionaal van aard is en maar zeer beperkt internationaal (zie ook hierna: internationale oriëntatie van het programma)

De in het werkveld uitgevoerde projecten hebben de vorm van stages en vormen de natuurlijke verbinding tussen opleiding en werkveld. Tot slot, is het werkveld – in de vorm van een extern-deskundige – betrokken bij de eindexamens van de opleiding.

Voor wat betreft de voorbereiding op het – tegenwoordig in de kunsten niet te onderschatten – ondernemerschap, signaleert het panel dat de opleiding ten tijde van de audit al had besloten met ingang van het volgende studiejaar een keuzemodule Beroepsvoorbereiding in het vierde jaar verplicht te stellen. Het panel is hier positief over.

Internationale oriëntatie in het programma

Op het punt van internationalisering formuleert de opleiding onder meer (i) dat zij deel uitmaakt van een internationaal netwerk van beeldende kunstopleidingen en daarin know-how en didactische opvattingen met collega-docenten uitwisselt, (ii) dat studenten mogelijkheden van uitwisselingsprogramma's (Erasmus) benutten, (iii) dat 25% van haar studenten een uitwisselingsprogramma met een buitenlandse academie volgt, (iv) dat jaarlijks 3 tot 4 buitenlandse uitwisselingsstudenten per tutorklas in het derde jaar instromen, (v) dat ABK-docenten en –studenten jaarlijks deelnemen aan de European Exchange Academy (5-weeks programma voor getalenteerde studenten) en (vi) de betrokkenheid van ABK bij zogenaamde *artist-in-residence*-programma's.

Het panel vindt dit stuk voor stuk relevante activiteiten. In de concrete uitwerking van het thema internationalisering binnen het opleidingsprogramma, heeft de opleiding op het moment van de audit in drie studiejaar veel verschillende nationaliteiten en culturen in huis. Ook neemt zij deel aan de European Exchange Academy (EEA), aan het leerling/meester programma van Kunstpodium-T en aan de Interculturele dialoog van het lectoraat Beeld in Context.

Daarnaast heeft een docent ABK het afgelopen studiejaar concreet onderzoek gedaan op drie kunstacademies in New Castle, Edinburgh en Dublin in het kader van Erasmus, en het komend studiejaar wordt dit onderzoek uitgebreid naar de VS.

De opleiding deelt de mening van het panel dat er schoolbreed meer focus mag zijn voor internationalisering. Zo geeft de opleiding zelf aan (i) specifieker te gaan samenwerken met collega's in het buitenland, bijvoorbeeld door (meer) docentenuitwisseling tot stand te brengen, (ii) Engelstalige literatuur een meer vanzelfsprekend onderdeel van de Nederlandstalige studie te laten zijn en (iii) het Engelstalig onderwijs binnen de reguliere stroom uit te breiden en projectmatig presentaties in het Engels te organiseren.

Het panel stemt in met deze intenties. Naast de reeds gememoreerde intenties vindt het panel de in september 2011 gestarte Engelstalige stroom voor de internationalisering binnen de opleiding een goede katalysator.

Tot slot, stelt het panel ten aanzien van het programma vast dat er de laatste jaren meer structuur in is aangebracht. Uit gesprekken met studenten blijkt dat de motivatie van de studenten om bij ABK te gaan studeren vaak wordt beargumenteerd vanuit de breedte van het opleidingsprogramma, de mogelijkheid zich te verdiepen in één discipline en de sfeer van de academie.

Deze elementen zijn door het panel goed herkend en het curriculum speelt er uitstekend op in. 'De flexibele schil' biedt de vrijheid om te verdiepen in een discipline, maar de student hoeft zich niet verplicht te specialiseren. Er wordt gewerkt vanuit 'teams' en 'learning communities', waardoor uitwisseling wordt gestimuleerd en de sfeer versterkt. Het programma is duidelijk en gedegen gestructureerd; de laatste jaren is daarbij de aandacht voor internationalisering – en ook ondernemerschap – wel verbeterd, zij het dat deze beide nog meer onderdeel moeten worden van het curriculum en in de te verwerven eindcompetenties geëxpliciteerd moeten worden.

Ook heeft het auditteam zich tijdens de audit regelmatig de vraag gesteld of de opleiding niet teveel 'student-gestuurd' opereert. Er heerst immers op alle fronten een grote mate van tevredenheid onder de studenten en de docenten. Op zichzelf is dat prettig, maar het werpt ook de vraag op of een opleiding die opleidt tot autonome beeldend kunstenaar juist ook niet enige wrijving moet kennen. Het panel constateerde dat onderwerpen die studenten aansnijden en uitwerken veelal dicht bij hun eigen belevingswereld staan. Het panel geeft de opleiding mee om nog eens goed na te gaan of het programma voldoende *verplichte* elementen bevat die confronteren en uitdagen en leiden tot stevige discussies, die – naar het oordeel van het panel – nu juist inherent zijn aan een *autonome* kunstopleiding.

Samengevat, vindt het panel dat er sprake is van een samenhangend programma, waarin alle ingrediënten zijn opgenomen die de student in staat stellen de eindkwalificaties van de opleiding binnen de gestelde tijd te behalen. Het programma is dusdanig gestructureerd en gefaseerd dat er sprake is van een evenwichtig geheel van onderwijseenheden met heldere leerlijnen. Onderzoek is stevig in het curriculum verankerd, de internationale focus kan nog worden verstevigd en de aandacht voor ondernemerschap nog verder geconsolideerd.

Los van de kanttekeningen beoordeelt het panel het programma, met name vanwege het doeltreffende ontwerp ervan, in zijn geheel wel degelijk als 'goed'.

Personeel

Kwantiteit

De opleiding, zowel de voltijdse als deeltijdse variant, wordt verzorgd door in totaal 35 docenten. Tezamen hebben zij een taakomvang van 7.7 fte. Dat betekent dat het docententeam bestaat uit relatief veel docenten met een beperkte aanstelling.

Een gedeelte van de onderwijscoördinatie en de inhoudelijke aansturing van het curriculum is in handen van twee hogeschooldocenten met een vaste aanstelling van 0,6fte en een tijdelijke jaarlijkse uitbreiding van ongeveer 0,2fte. De overige docenten hebben vaak een beperkte taakomvang, variërend van 0,1fte tot 0,5fte en alle variaties daartussenin.

Naast het vaste team maakte de opleiding in het studiejaar 2012-2013 gebruik van een 60-tal gastdocenten die allen werkzaam zijn in de kunstsector. Onder hen bijvoorbeeld kunsttheoretici, publicisten, hoofd-curator van een museum, kunstenaars, etc. Alle gastdocenten zijn tevens extern deskundigen van de opleiding.

De Academie Minerva heeft in de werkplaatsen in totaal 20 technische ondersteuners (zogenaamde ITV'ers, Instructeurs Technische Vaardigheden). Zestien van hen doen dit met een vaste aanstelling (9.3fte), waarvan een vijftal ook nog met een aanvullend tijdelijk contract; een viertal ondersteuners is volledig werkzaam op tijdelijke basis (0.9fte). De ITV'ers zijn beschikbaar voor alle opleidingen binnen de academie.

Docenten werken hard. De werkdruk is bij vlagen te hoog, maar door de sterke verbondenheid tussen docenten en het commitment dat zij hebben met hun studenten, lijkt dit tot nu toe goed te gaan. Desgevraagd geven docenten aan zich niet 'uitgebuit' te voelen. 'We halen juist energie uit wat we hier doen,' stelt één van de docenten tijdens de audit. 'Het overdragen van ons vak is meer een roeping dan een taak,' vult een ander aan.

'We spreken elkaar geregeld, zowel formeel als informeel, en dat inspireert.' Hoewel het panel van mening is dat de werkdruk bij de docenten van de opleiding een aandachtspunt is, stelt het gelijktijdig vast dat geen van de docenten er een punt van lijkt te maken. Mogelijk wordt dit ook ingegeven door het feit dat vrijwel alle docenten maar voor een beperkt deel van hun tijd aan de opleiding zijn verbonden en daarnaast ook nog actief zijn als kunstenaar. Naast de brede inbreng van actuele kennis en expertise, een bijkomend voordeel van het grote aantal parttimers, zo lijkt het.

Het panel oordeelt, mede gelet op hetgeen studenten tijdens de audit vertellen over de beschikbaarheid van docenten en technische ondersteuners, positief over de beschikbare capaciteit van het docerend personeel. Dit positieve oordeel wordt ondersteund door de waardering die de studenten voor de beschikbaarheid van de docenten buiten de contacturen uitspreken in de NSE 2012 (3.6 op een 5-puntschaal). Deze score is nadrukkelijk verbeterd ten opzichte van het jaar daarvoor, toen dit aspect nog een 2.9 kreeg. Het panel merkt op dat dit voor een opleiding die een relatief groot aantal parttimers kent – hetgeen per definitie veel aandacht vraagt voor aspecten als samenhang en communicatie – een goede prestatie is. De betrekkelijk recent aangetreden teamleider speelt hierin naar de waarneming van het panel zeker een rol van belang.

Kwaliteit

De docenten zijn vrijwel allen afkomstig uit – en grotendeels ook werkzaam in – de beeldende kunstpraktijk. Het beleid van de opleiding is er dan ook op gericht dat docenten bij hun aanstelling tenminste al vijf jaar in de professionele beroepspraktijk werkzaam zijn. De meeste docenten zijn zelf beeldend kunstenaar, fotograaf of bijvoorbeeld grafisch ontwerper. Een deel van hen is kunsttheoreticus, publicist of heeft psychologie, filosofie en/of onderwijskunde gestudeerd. De CV's die de panelleden tijdens de audit hebben ingezien, laten een breed spectrum aan ervaring en deskundigheden zien, ruim voldoende om de vakgebieden en competenties die voor een ABK-opleiding noodzakelijk zijn, af te dekken. Dit beeld werd overigens in het panelgesprek dat de auditoren met de docenten voerden, geheel bevestigd. Om telkens nieuwe ontwikkelingen en andere invalshoeken in het onderwijs in te brengen, beschikt de opleiding, zoals gezegd, naast het vaste team van docenten over een behoorlijk aantal gastdocenten.

Ook de gedrevenheid en de betrokkenheid van de docenten bij hun vak en hun studenten viel het panel op. Studenten wisten vrijwel direct te benoemen dat zij (en ook door wie zij) werden geïnspireerd. De inbreng van de docenten in de colleges heeft zonder twijfel een hoge toegevoegde waarde: 'er wordt veel aandacht geschonken aan actuele ontwikkelingen en ze brengen geregeld interessante boeken mee,' vertelden studenten. Het panel stelt daar tegenover dat studenten in de opleiding soms ook zelf meer moeten worden aangezet om beeldmateriaal te zoeken waar ze mee verder kunnen (zie ook de eerdere opmerkingen van het panel over 'confronteren' en 'uitdagen').

De scores voor de docenten in de NSE 2013 liegen er niet om: de betrokkenheid van de docenten bij de studenten (4.0), de kwaliteit van hun begeleiding (4.0), de kwaliteit van hun feedback (3.9). De totaalscore voor de kwaliteit van de docenten is 4.1 (was in 2011 nog 3.3 en in 2012 4.0).

Twintig van de 35 docenten zijn hbo-opgeleid, 14 hebben een relevante masteropleiding en één van de theori docenten (psychologie, filosofie en onderwijskunde) heeft een PhD.

Afhankelijk van de grootte van hun aanstelling kunnen docenten deel uitmaken van meerdere onderwijsteams van ABK.

In het verlengde van hun lestaak neemt een deel van de docenten deel aan de kenniskringen van de lectoraten. Dat gebeurt in de vorm van een literatuurleesgroep, de ontwikkeling van een digitaal platform en van docenten die een onderzoeksproject van het Kenniscentrum Kunst & Samenleving in de keuzeruimte begeleiden.

Het aantal ABK-docenten dat zich uitzet met onderzoek is de afgelopen jaren toegenomen. Hbo-opgeleide docenten worden vanuit de hogeschool dan ook gestimuleerd om een masteropleiding te volgen. Zowel in 2012 als in 2013 is er één nieuwe docent van ABK aan een Master Kunsteducatie gestart. Twee docenten hebben in 2012-2013 hun Master afgerond, waarvan één internationaal. In het studiejaar 2011-2012 rondde 3 docenten hun Master af, van wie twee aan een internationale Masteropleiding.

De ITV'ers zijn allen afkomstig uit de beroepspraktijk en beschikken over specifieke deskundigheden, nodig om studenten in de werkplaatsen te begeleiden en te inspireren; onder hen bijvoorbeeld fotografen, beeldend kunstenaars (webmaster, houtbewerking, beeldhouwen), grafisch kunstenaar/ontwerper, smid/metaalbewerker, multimedia ontwerper, etc.

De ITV'ers hebben een adviesrol bij de beoordeling van het beeldend werk van de studenten. Een achtstal beschikt over een pedagogisch didactische bevoegdheid en, ten tijde van de audit, zijn drie van hen bezig deze te behalen.

Samengevat, heeft het panel een hecht en gemotiveerd docententeam gesproken; dat inspireert, tezamen beschikt over de juiste deskundigheden, positief/constructief ingesteld is en loyaal is aan elkaar en de studenten.

Het team werkt professioneel. Het relatief grote aantal kleine aanstellingen en de mate waarin de docenten hun taakomvang soms overschrijden, vraagt de nodige aandacht en stuurmanskunst; de werkdruk is voor sommigen bij vlagen te hoog, maar dit lijkt de docenten in kwestie niet te deren. Door de grote verbondenheid van docenten met de opleiding en de relatief beperkte tijd dat zij voor de opleiding werken, lijkt dit tot nu toe geen problemen op te leveren. Toch moet het management opletten dat de formele taakbelasting op jaarbasis min of meer in balans is met het werkelijk aantal gewerkte uren. Het management heeft aangegeven hiervan doordrongen te zijn en er de komende tijd nog meer aandacht aan te geven.

Met name op grond van de vastgestelde kwaliteit van het docententeam beoordeelt het panel het personeel van de opleiding als 'goed'.

Voorzieningen

De Academie Minerva is gevestigd in het voormalige gebouw van het Groninger museum/Natuurmuseum aan de Praediniussingel te Groningen. De ambiance van dit pand is fraai, of – zoals een van de panelleden het zei: 'je komt ergens binnen'. Deze locatie bevat, naast kantoor- en vergaderruimtes, vooral projectruimten, computerlokalen, mediawerkplaatsen, de masteropleidingen, het kenniscentrum, een grote expositieruimte en lezingenzaal.

Op een steenworp afstand van het hoofdgebouw, aan het Gedempte Zuiderdiep, staat het academiegebouw dat recent is gerenoveerd en opnieuw is ingericht. Ook deze locatie maakt een goede indruk: kleinschalig, gastvrij en sfeervol. Maar ook, en zeker na de herinrichting: functioneel.

Het gebouw kent werkplaatsen klei, gips en kunststof, de drukkerij, fotografie/reprografie, grafiek, hout, media, metaal en zeefdruk. De werkplaatsen worden niet alleen gebruikt ter ondersteuning van de vaklessen en -klassen, maar ook dienen ze als instructieruimte en begeleidingsruimte bij de uitvoering van kunstwerken. Zoals al vermeld, worden de werkplaatsen beheerd door daartoe geëquipeerde en aangestelde instructeurs. Het academiegebouw biedt verder over drie verdiepingen leslokalen en werklokalen, bespreeklokalen en werkgebieden. Iedere studentengroep beschikt over een vast werkgebied waar de studenten leskrijgen. Ook is er een centrale ontmoetingsruimte, tevens presentatieruimte, ter bevordering van de sociale cohesie.

Uit de antwoorden op de open vraag uit de NSE 2012 blijkt dat verschillende studenten opmerkingen maken over het gebrek aan werkruimte. Dat geldt evenzeer de werkplaatsen, die – zo vinden deze studenten – eigenlijk ook in het weekend opengesteld zouden moeten worden, hetgeen blijkbaar in het buitenland nogal eens het geval is. Deze opmerkingen worden overigens tijdens de audit door studenten niet herhaald of bevestigd en lijken dan ook vooral van doen te hebben met piekbelasting en planning, maar zeker ook met de recent uitgevoerde verbouwing van het Zuiderdiep en de gewenning aan het ‘nieuwe’ gebouw aan de Praediniussingel.

De studenten die het panel tijdens de audit sprak, zeiden vooral graag in de academie te werken, ook buiten de college-uren. In dat opzicht, zo stelt het panel vast, faciliteert de fysieke omgeving ook echt de *learning community*.

Qua inrichting vindt het panel de werkplaatsen zeker voldoende geëquipeerd, maar niet ‘state-of-the-art’. Zo mist het panel de keramiek- en textielwerkplaats en ook een geschikte 3D-printer. Navraag bij de opleiding leert dat zij de keramiekwerkplaats benut van het Kunstencentrum en dat het onderdeel Textiel is opgenomen in de werkplaats Plastics en nog verder zal worden uitgebreid. Voorts staat de 3D-printer voor het komend jaar op de begroting.

Voor het raadplegen van literatuur en andere informatiedragers kunnen de studenten gebruik maken van de HanzeMediatheek, die een speciaal op de Minerva-opleidingen gerichte afdeling heeft op de eigen locatie. Het panel trof er, ook na raadpleging van de digitale catalogus, de meest gangbare literatuur en de verschillende beeld- en geluidsdragers aan. In samenhang met de centrale HanzeMediatheek vindt het panel dit een afdoende voorziening.

Projectbureau

Studenten zijn buitengewoon ingenomen met de aanwezigheid en het functioneren van het projectbureau. Dit projectbureau brengt projectvragen uit de omgeving (tentoonstellingen, evenementen, symposia, etc.) samen met de interne vragen/mogelijkheden. Het projectbureau vormt een belangrijke en concrete wissel tussen opleiding en werkveld. Daardoor kan onder meer het beoogde ondernemerschap van toekomstige beeldend kunstenaar praktisch gestalte krijgen. Een alumnus formuleerde het tijdens de audit als volgt: ‘Veel opleidingen zitten vaak vast in hun curriculum en dat is hier niet zo. Het projectbureau bevordert de flexibiliteit.’ Ook het panel was onder de indruk van de opbrengst van het projectbureau en het kenniscentrum, die tijdens de audit in de vorm van visuele projectuitgaven, –brochures en publicaties ter inzage lag.

De opleiding beschikt over een digitale leeromgeving in de vorm van ‘Blackboard’. Daarin is voor de studenten alle informatie over de opbouw en inhoud van hun lesprogramma beschikbaar. In de NSE 2013 scoort de digitale leeromgeving een 3.5 en is een lichte stijging ten opzichte van het vorige jaar waarneembaar; toch maken studenten opmerkingen over de onoverzichtelijkheid en het actualiteitsgehalte van het digitale informatiemedium. Ook de inschrijving voor het keuzeonderwijs via Blackboard verloopt niet geheel naar wens. Bovendien maken studenten opmerkingen over de behoefte aan meer printfaciliteiten. De opleiding stelt dat dit laatste punt vooral te maken heeft met piekbelasting. Voor de herinrichting van Blackboard is er een nieuwe structuur ingevoerd in het studiejaar 2012-2013.

Met name (i) de kwaliteit van de ‘*learning community*’, die in sterke mate wordt gecreëerd door de prettige, kleinschalige en uitnodigende ambiance van de academiegebouwen en (ii) de effectieve inzet van het projectbureau bij het faciliteren van studenten in het opdoen van beroepsvaardigheden, brengen het panel tot het oordeel ‘goed’ voor het onderdeel ‘voorzieningen’.

Weging en Oordeel

De opleiding biedt een gedegen, studeerbaar en samenhangend programma. De opzet van het curriculum kent een heldere structuur met herkenbare leerlijnen, blok- en jaarthema's; het geheel van onderwijseenheden is dekkend voor de te realiseren doelstellingen. De verbinding met de beroepspraktijk loopt als een rode draad door de opleiding. Zowel onderzoek als internationalisering maken deel uit van het curriculum, zij het dat de internationale oriëntatie in het programma nog kan worden versterkt.

Het personeel van de opleiding is gekwalificeerd om de studenten toe te rusten voor hun beroepsuitoefening. Dat geldt zowel de beeldende docenten, theorieleraars als de werkplaatsinstructeurs. De studiebegeleiding is door de gehele opleiding kwalitatief sterk, met name door de krachtige en centrale rol van de tutor.

Studenten ervaren dat zij door hun docenten worden geïnspireerd. Zij beoordelen hun kwaliteiten, zowel tijdens de audit als in de NSE 2013, dan ook hooglijk.

De samenstelling van het docententeam is dusdanig dat deze alle benodigde deskundigheden binnen de opleiding in voldoende mate afdekt. De Hanzehogeschool biedt goede mogelijkheden tot verdere scholing; recent zijn meer docenten betrokken bij het uitvoeren en begeleiden van praktijkgericht onderzoek.

De opleiding wordt verzorgd in een prima ambiance. De huisvesting, die grotendeels recent is gerenoveerd en opnieuw ingericht, is prettig en kleinschalig van opzet. Studenten verblijven er graag en beschouwen de school als een echte '*learning community*'. De ruimtelijke en technische faciliteiten vindt het panel ruim voldoende voor het realiseren van de doelstellingen van de opleiding, hoewel sommige studenten via de NSE opmerkingen plaatsen over de beschikbaarheid van werkruimte en werkplaatsen (in het weekend), de overzichtelijkheid van de digitale leeromgeving en de behoefte aan meer printerfaciliteiten. De opleiding heeft hier aandacht voor.

Het panel beoordeelt zowel het programma, het personeel als de aanwezige faciliteiten op zichzelf als 'goed'. Het totaaloordeel op Standaard 2 luidt dan ook 'goed'.

4.3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

Op academieniveau is het toetsbeleid vastgelegd dat voor alle opleidingen binnen de academie geldt. Per opleiding is er, aan de hand van een daartoe opgestelde handleiding, een 'vertaling' van het toetsbeleid gemaakt en uitgewerkt in een toetsplan. Vanaf het studiejaar 2012-2013 kent de opleiding ABK een nieuw toetsplan dat geheel volgens de richtlijnen van het toetsbeleid tot stand is gekomen. Het toetsplan is voor de toetscommissie en de docenten/examinatoren leidend bij het opstellen en inrichten van de toetsing en beoordeling. Ook de onderwijs- en examenregeling 2012-2013 is op deze werkwijze aangepast.

In het studiejaar 2011-2012 heeft de opleiding een begin gemaakt met het beter inzichtelijk maken van beoordelingen, met het doel het niveau van de beeldend werkbesprekingen en de eindexamens te verhogen. De opleiding heeft de bestaande beoordelings- en toetspraktijk onder de loep genomen aan de hand van gesprekken met studenten en docenten, interne en externe observaties en evaluaties. Dit heeft geleid tot aanpassingen en een nieuwe toetssystematiek die inmiddels wordt toegepast en, waar nodig, verbeterd.

Het panel heeft tijdens de audit de nieuwe beoordelingsformulieren ingezien. Het vindt de verbetering significant ten opzichte van de oude formulieren. Deze riepen bij het panel de nodige vragen op. Zo wordt 'kritische reflectie' bij zowel het beeldend werk, de presentatie en het reflectieverslag beoordeeld, maar toch lijkt een student daar zwak in te kunnen zijn volgens de op het formulier gegeven feedback.

Er lijkt in de oude systematiek ook regelmatig gecompenseerd te worden tussen de eindcompetenties, terwijl van de student verwacht mag worden dat hij alle eindcompetenties op niveau beheerst.

Ook wordt op deze formulieren (in tegenstelling tot de nieuwe versies) beoordeeld langs verschillende wegen: sommigen met o/v/g, anderen hanteren het plus, min of +/- systeem, hetgeen de toetshygiëne niet bepaald bevordert. Bovendien is de lijst van beoordelingscriteria zo lang dat het lastig is inzicht te krijgen in de weging van de beoordelingscriteria en het uiteindelijk toegekende cijfer.

Op de nieuwe beoordelingsformulieren vindt het panel echter de toetscriteria zodanig geformuleerd dat het voor de studenten duidelijk is waar zij op worden beoordeeld. Ook bevatten de formulieren voldoende ruimte voor de feedback en onderbouwing van oordelen door examinatoren, en gebeurt de beoordeling eenduidig met O/V/G en een vertaling daarvan naar een eindcijfer. Het panel constateert nog wel dat dit – ook in de OER – nog wat fijnmaziger en systematischer mag worden uitgewerkt, zodat bijvoorbeeld eenzelfde hoeveelheid toegekende V's of G's ook altijd leidt tot eenzelfde cijfer of, eenduidiger, dat uitsluitend met cijfers wordt gewerkt. (zie ook: Aanbevelingen).

De toetsystematiek is herzien onder regie van de in 2011 ingestelde Toetscommissie ABK onder het mandaat van de Examencommissie. De toetscommissie begeleidt ook de invoering van de nieuwe toetsystematiek door steekproefsgewijs werkbeprekingen bij te wonen.

Het panel vindt het positief dat de opleiding op het punt van toetsen en beoordelen kennis en ervaringen heeft uitgewisseld met andere ABK-opleidingen in Nederland en de uitkomsten daarvan heeft verwerkt in de eigen toetsystematiek.

De relatie tussen de inhoud/leerdoelen van het onderwijs en de toetsing wordt gestuurd door een competentiematrix, een omschrijving van niveauregels voor elk van de studiejaar, een overzicht van leerresultaten per blok en de daaraan verbonden toetscriteria.

De toetscommissie bewaakt de congruentie tussen onderwijs en toetsing door steekproefsgewijs observaties van werkbeprekingen en beoordelingen uit te voeren en naar aanleiding hiervan het gesprek aan te gaan met examinatoren.

Beoordeling beeldend werk gedurende de opleiding

Beoordelingen van het beeldend werk van de student worden uitgevoerd door het vaste docententeam tijdens plenaire presentaties van studentenwerk. Daarbij zijn geregeld ook externe deskundigen en/of leden van de toetscommissie ABK aanwezig. Doordat in het verleden de beoordelingsgesprekken door studenten als te weinig specifiek werden ervaren, heeft de opleiding de kwaliteit (lees: substantie) van de beoordelingsverslagen verbeterd.

Het panel heeft van de herziene toetsing zowel tijdens de visitatie (op schrift) als gedurende de eindexamenbeoordelingen (in de praktijk) die het heeft bijgewoond, de vruchtbare resultaten kunnen zien. Verdere verfijning en gewenning is nodig om de degelijkheid van de toetsystematiek nog meer te vergroten (zie hierna en de sectie 'Aanbevelingen').

Afstuderen

De opleiding kent strikte eisen om toegelaten te worden tot de afstudeerfase. Daartoe moeten in principe alle onderdelen uit de eerste drie studiejaar zijn afgerond.

De student studeert af op de combinatie van een onderzoeksverslag, een presentatie van het beeldend werk en een mondelinge verantwoording van het werk. Het gehele eindexamen bestaat uit (i) een beoordeling van de beeldende onderdelen en heeft met name betrekking op het proces tijdens het afstudeersemester, (ii) de eindexamenpresentatie, die op de dag van het examen plaatsvindt en de fysieke presentatie van het beeldend werk omvat, alsook de mondelinge toelichting daarop van de student, en (iii) het theoretisch gedeelte waarin het onderzoeksverslag wordt beoordeeld. De creditverdeling in het vierde jaar is als volgt:

Beeldend onderzoek en werk	Reflectief en theoretisch onderzoek naar eigen positie in beeldende kunst	Presentatie beeldend werk	Vrije ruimte	
38EC	7EC	5EC	10EC	60EC

De opleiding heeft de wijze waarop het eindexamen procedureel verloopt, vastgelegd in haar OER. De inhoudelijke eisen zijn opgenomen in de Afstudeerhandleiding en de afzonderlijke beschrijvingen van de onderwijseenheden.

Bij de beoordeling van de onderdelen (i) en (ii) zijn beide promotoren en een extern deskundigen betrokken, het onderzoeksverslag (iii) wordt door de promotor reflectie beoordeeld.

De aard van het beeldend werk waarop de student afstudeert is niet nauwgezet omschreven, omdat dit per student varieert en afhankelijk is van het medium waarin hij zich uitdrukt. Wel staat in onderwijseenheden nauwkeurig omschreven waaraan de eindexamenpresentatie dient te voldoen voor wat betreft het proces dat wordt gevolgd, het product dat wordt gepresenteerd en de context waarin het werk functioneert.

Voorafgaand aan het afstudeerproces wordt met de student een studieovereenkomst gesloten, waarin onder meer de betrokkenheid van promotoren, de aard van het te verrichten onderzoek, de begeleidingsmomenten, een synopsis van de beoogde eindexamenpresentatie en het onderzoeksverslag en een planning voor de te leveren documentatie (portfolio's).

De eindexamenkandidaten maken een gezamenlijke tentoonstelling waarbij de eigen website van Academie Minerva fungeert als eindexamencatalogus. Het feitelijke eindexamen wordt afgenomen door een Beoordelingscommissie, die bestaat uit: de twee promotoren, de begeleidende promotor reflectie (theoriedocent), één gecommiteerde (extern deskundige) en een voorzitter.

De leden van de examencommissie wonen in principe alle beraadslagingen van de beoordelingscommissies bij; zij nemen vooral waar of het proces ordentelijk verloopt en hebben een adviserende rol ten aanzien van de te volgen procedures.

De examens verlopen als volgt: tijdens de rondgang van de beoordelingscommissie langs het door de studenten tentoongestelde werk, krijgt iedere student de gelegenheid het werk toe te lichten. De leden van de beoordelingscommissie stellen dan vragen en maken aantekeningen ter onderbouwing van hun oordelen.

Aan het einde van iedere examendag komt de Beoordelingscommissie bijeen om in een slotvergadering de gezamenlijke eindoordelen te bespreken en vast te stellen. Er kunnen hele en halve cijfers worden gegeven.

De promotoren en de theoriedocent geven dan cijfers voor de onderwijseenheid die zij hebben begeleid. De extern deskundige becijfert de beeldende onderdelen en de presentatie. De extern deskundige is tevoren geïnformeerd over het examenproces en de door de student te bereiken competenties. Hij of zij toetst de mate waarin de student deze heeft verworven. Dit gebeurt aan de hand van het gepresenteerde werk, het gesprek en het portfolio. De extern deskundige kan tevens advies uitbrengen over de beoordeling van het onderzoeksverslag.

De cijfers van de beide promotoren wordt bepaald door consensus of door een gewogen middeling van de cijfers die door de promotoren en extern deskundige zijn gegeven. Daarbij telt het cijfer van de promotoren twee keer zo zwaar als dat van de extern deskundige. Bij de bepaling van het cijfer voor het onderdeel Eindexamenpresentatie telt ieder cijfer even zwaar. Wanneer middeling decimalen oplevert, wordt het cijfer op een 'half' afgerond.

De auditcommissie heeft, telkens 2-aan-2 en in verschillende samenstelling, de eindexamens van de ABK-opleiding bijgewoond en was onder de indruk van de uiterste zorgvuldigheid waarmee de Beoordelingscommissies te werk gingen.

Het ziet met name voor de te volgen procedure in de slotvergadering nog mogelijkheden tot verfijning en verbetering (zie 'Aanbevelingen'), maar is over het geheel van oordeel dat de beoordelingssystematiek van de opleiding, tot en met het eindexamen, van een gedegen kwaliteit is.

Examen- en toetscommissie

In die kwaliteit speelt ook de examencommissie haar rol. Deze is academiebreed samengesteld, heeft vertegenwoordigers uit alle opleidingen binnen de Academie Minerva en wordt voorgezeten door een 'externe' voorzitter, docent en hogeschooldocent bij de Academie voor Popcultuur in Leeuwarden. Iedere opleiding heeft een toetscommissie die opereert onder de regie en verantwoordelijkheid van de examencommissie. Deze toetscommissie heeft een gemandateerde set taken, zoals (i) het ondersteunen en adviseren van docent/examinatoren bij het ontwikkelen van beoordelingscriteria, (ii) het opstellen en handhaven van een kwaliteitsplan toetsing, (iii) het analyseren van en feedback geven op werkbeprekingen, assessments en examens in de richting van de examinatoren voor wat betreft de toets-technische eisen. Het panel heeft tijdens de audit inderdaad kunnen vaststellen dat leden van de toetscommissie de aan hen gemandateerde taken adequaat ter hand nemen. Gecharmeerd is het panel van de ingevoerde systematiek waarbij toetscommissies bij elkaar 'in de keuken kijken' en zodoende ervaringen en expertise uitwisselen.

Het panel heeft bovendien uit het gesprek met de examencommissie geconcludeerd dat de leden van de examencommissie in voldoende mate zijn geëquipeerd om de rol als hoeder van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te vervullen. Met name de voorzitter heeft ruime ervaring, is duidelijk ingevoerd in zijn rol, neemt een heldere positie in en weet welke taken de examencommissie dient uit te voeren.

Het panel heeft tijdens de audit ook waargenomen dat de leden van de toetscommissie eveneens op het juiste niveau functioneren. Zo begeleidt de toetscommissie bijvoorbeeld de introductie van de nieuwe beoordelingsformulieren door het nemen van steekproeven. Ook externe (toets)deskundigen zijn daarbij betrokken. Hun bevindingen worden verwerkt in de verdere verheldering van de toetsing en beoordeling die de opleiding, c.q. de examencommissie, beoogt, zoals (i) een zo transparant mogelijke formulering voor de beoordelingscriteria, (ii) naadloze aansluiting van de toetsing en beoordeling bij de inhoud van het studieprogramma, (iii) een adequate cijferregistratie en verwerking, (iv) de invoering van een academiebreed toetsbeleid en een opleidingsspecifiek toetsplan, (v) aandacht voor de uitvoering van de evaluaties van beeldend werkbeprekingen, (vi) het vergroten van de aandacht voor de verwerving van competenties binnen het persoonlijk ontwikkelingsplan van studenten, (vii) de scholing van het docententeam in het toetsen en beoordelen, (viii) het verbeteren van de communicatie met studenten over de beoordelingscriteria voor het beeldend werk, waardoor hun bewustzijn hiervoor toeneemt.

De NSE-scores 2013 op het onderdeel toetsen en beoordelen sporen volledig met de bevindingen van het panel: de waardering van studenten op dit onderdeel varieert van 3.6 tot 3.8 en laat een sterke stijging zien ten opzichte van eerdere jaren.

Als geheel is het panel dan ook zeer te spreken over de kwaliteit van de examencommissie en de daaronder ressorterende toetscommissie.

Realisatie eindkwalificaties

Het panel heeft voorafgaand aan de audit een overzicht ontvangen van alle studenten die van juli 2011 tot juli 2012 zowel in de deeltijdse als voltijdse ABK-opleiding zijn afgestudeerd. In juli 2011 betrof dit 52 studenten, in februari 2012 1 student en in juli 2012 47 studenten. In totaal studeerden in de genoemde periode binnen de voltijdopleiding in 2011 44 studenten af, terwijl de deeltijdse variant in 2011 15 studenten en in 2012 14 studenten afleverde.

Het ontvangen overzicht bevatte informatie over de cijfers voor alle examenonderdelen en de aard en titel van de thesis. Voorbeelden daarvan zijn: 'De opluchting van betekenisloosheid', of 'Onderzoek naar engagement' of 'Onderzoek naar romantische wortels'. Het panel vindt het type onderzoeksvragen dat het heeft gezien inhoudelijk relevant voor een bachelor ABK en van voldoende hbo-bachelorniveau.

Het panel heeft, conform voorschrift van de NVAO, uit het geleverde overzicht een selectie gemaakt van in totaal 15 studenten wier onderzoeksverslag (theoretisch onderzoek) het heeft beoordeeld. De steekproef is aselekt en gestratificeerd uitgevoerd.

Tijdens de locatieaudit heeft het panel vervolgens van de geselecteerde studenten het beeldend werk in de vorm van presentatiemappen en digitale (tweedimensionale) weergaves beoordeeld. Bovendien heeft het –in aanvulling op de eerdere selectie – van nog meer studenten de onderzoeksverslagen met foto's van het beeldend werk ingezien, alsook enkele van de portfolio's.

Op grond van deze schouw van eindwerkstukken heeft het panel op de auditdag zelf zich nog onthouden van een eindoordeel. Dit werd met name veroorzaakt doordat bij zes van de geleverde eindwerken de enkele tweedimensionale digitale fotoregistratie te weinig inzicht in het betreffende beeldend werk bood. Aangezien panelleden juist vragen hadden over de verbinding tussen de beide examenonderdelen, en het aandeel van het beeldend werk in het eindexamen substantieel is (38EC, tegenover 7EC voor het onderzoeksverslag), heeft het panel besloten een extra ronde in te gelasten met visitaties van de eindexamens in juli 2013.

Deze stap van het panel moet beschouwd worden als een uitbreiding van de beoordeling van het eindniveau van het beeldend werk, omdat de daartoe strekkende informatie in eerste instantie ontoereikend bleek. Een aantal van de geleverde werkstukken vond het panel wat al te riant beoordeeld, maar dit veroorzaakte in geen enkel geval een verschil van mening over de cesuur, zij het dat in één geval het panel het onderzoeksverslag niet toereikend vond voor het beoogde hbo-bachelorniveau.

Echter, over de hele linie genomen, vond het panel de initieel ontvangen onderzoeksverslagen wel van het juiste niveau, zij het hier en daar met een 'stevige 6-min'.

In sommige onderzoeksverslagen miste het panel de formulering van een goede onderzoeksvraag; ook leken enkelen literatuur meer als *window dressing* te gebruiken dan als serieuze bron voor hun onderzoek. In een enkel geval waren ook de conclusies niet gebaseerd op hetgeen in het onderzoeksverslag zelf naar voren werd gebracht. Over het algemeen waardeerden de auditoren daarom de kwaliteit van de onderzoeksverslagen lager dan de promotoren/ examinatoren van de opleiding.

De belemmering die het panel ervoer bij zijn beoordeling van het eindniveau heeft overigens bij de opleiding wel de gedachte geïnitieerd om beeldend examenwerk in het vervolg veel uitgebreider en beter te documenteren dan nu het geval is, bijvoorbeeld door de werken op video vast te laten leggen en te archiveren. Het panel vindt dit een goede zaak.

Zoals al vermeld onder 'afstuderen' was het panel onder de indruk van de zorgvuldige wijze waarop de meest recente eindexamens in juli 2013 werden afgenomen. Dat betrof niet alleen de procedure, maar ook de inhoudelijke beraadslagingen. Duidelijk was dat de beoordelingsformulieren waren vernieuwd en dat de leden van de beoordelingscommissie nog nadrukkelijk moesten wennen aan de nieuwe systematiek, maar in geen van de zittingen die de panelleden bijwoonden (in totaal 8, en van meerdere studenten het onderzoeksverslag, het beeldend werk én de examenpresentaties) kwamen de panelleden tot andere oordelen over de kandidaten dan die welke uiteindelijk door de beoordelingscommissie werden vastgesteld.

Het panel oordeelt uiteindelijk derhalve positief over het door de opleiding gerealiseerde eindniveau, een oordeel dat desgevraagd door de aanwezige werkveldvertegenwoordigers werd bevestigd: 'De afgestudeerden van de opleiding zijn van goed niveau. Ze zijn breed opgeleid en goed in staat hun werk en dat van anderen kritisch te beschouwen. Ze zijn vaak ook nieuwsgierig en onderzoekend.' Wel stelt één van de alumni dat hij tijdens de opleiding graag nog wat meer praktische handvatten gehad zou willen hebben om tentoonstellingen in te richten.

Weging en Oordeel

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding sinds 2011 stevige verbeterlagen heeft gemaakt op het punt van toetsen en beoordelen, met name waar het de navolgbaarheid van beoordelingen betreft. De examencommissie is duidelijk in positie gebracht en heeft – via de toetscommissie – een goed beeld van de kwaliteit die wordt geleverd. Zij voldoet aan de eisen die de wetgever aan een examencommissie in het hoger onderwijs stelt.

Ook de afstudeerfase is door de opleiding onder de loep genomen en heeft daardoor wezenlijke verbeteringen ondergaan. De documentatie voor studenten over de afstudeereisen is helder en studenten zijn goed op de hoogte van wat er van hen wordt verwacht. De meest recent geleverde eindwerkstukken zijn van goede kwaliteit.

Het regionale werkveld is positief gestemd over de kwaliteit van de afgeleverde studenten.

De doorgevoerde verbeteringen op Standaard 3 komen op termijn, bij bestendiging en verdere verfijningen in het beoordelingsproces, zeker in aanmerking voor het oordeel 'goed'; op dit moment kent het panel op Standaard 3 echter het oordeel 'voldoende' toe, met name vanwege het recente karakter van de doorgevoerde maatregelen.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De hbo-bachelor ABK van de Academie Minerva, Hanzehogeschool Groningen is een degelijke vakopleiding. Haar eindkwalificaties zijn toe aan vernieuwing. De opleiding is op landelijk niveau betrokken bij de herziening van het opleidingsprofiel en is van zins haar eigen profilering in het opleidingsprofiel te integreren.

De opleiding wordt verzorgd in een prettige, kleinschalige ambiance die eraan bijdraagt dat studenten worden geïnspireerd tot een goede vaktechnische en kunstzinnige ontwikkeling te komen. Dit gebeurt evenzeer door het enthousiaste docententeam, dat ondanks het grote aantal parttimers, in hechte samenwerking opereert. Studenten zijn daarnaast zeer lovend over hun vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten.

De onderzoekscomponent is recent stevig verankerd in het curriculum, de internationale dimensie en het ondernemerschap verdient nog aandacht.

De begeleiding van studenten is gedegen vormgegeven en gebeurt door de inrichting van een krachtig – en door studenten gewaardeerd – tutorschap.

De opleiding toont dat zij in staat is tot stevige verbeterslagen. Zo is meer samenhang in het curriculum gebracht en is het systeem van toetsen en beoordelen kritisch onder de loep genomen, niet in de laatste plaats door de bemoeienis van een goed gepositioneerde examencommissie.

Dit alles heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen en zal, wanneer ook de uniciteit en eigenheid van de opleiding in het vernieuwde opleidingsprofiel is verwerkt en de kracht van het programma en de recent ontwikkelde systematiek van de toetsing in de opleidingscultuur beklijven, de opleiding in de toekomst op de afzonderlijke standaarden – en dus ook op de opleiding als geheel – een (nog) hoger oordeel kunnen opleveren.

Op grond van de bevindingen zoals weergegeven in dit beoordelingsrapport geeft het panel de voltijdse en deeltijdse bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst als geheel nu het oordeel 'voldoende'.

6. AANBEVELINGEN

Algemeen

- Het panel ervoer de Kritische Reflectie van de opleiding als een enigszins afstandelijk document dat vooral een procesmatige beschrijving van de opleiding gaf en in de uitwerking weinig concrete voorbeelden liet zien. Die moesten vooral worden opgehaald in de audit. Het panel beveelt aan dit type evaluatiedocumenten in het vervolg niet aan een 'ghost writer' uit te besteden, maar vooral zelf de pen ter hand te nemen en de opleiding 'van binnenuit' te beschrijven.

Standaard 1

- Het panel is voorafgaand aan en tijdens de audit sterk op zoek geweest naar het onderscheidende, de profilering dan wel het onderscheidend vermogen van de opleiding. Dit onderscheidende kenmerk is in ieder geval niet zichtbaar in de landelijke eindkwalificaties die alleen al vanwege hun datering aan revisie toe zijn. Het panel ondersteunt de intentie van de opleiding om in de set eindkwalificaties, die momenteel landelijk worden geactualiseerd, ook de eigen identiteit van de opleiding meer te laten spreken. Het panel beveelt de opleiding aan het discours dat daarover binnen de opleiding breed wordt gevoerd te benutten voor het 'inkleuren' van het eigen opleidingsprofiel.
- Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding weliswaar contacten onderhoudt met haar alumni, maar dat dit vooral op persoonlijke titel gebeurt.

Daarbij constateert het panel dat de opleiding/academie nauwelijks beschikt over statistische gegevens van haar alumni en dat het wellicht ook daarom lastig is om een geformaliseerd alumni beleid op te stellen. Het panel beveelt de opleiding dan ook aan om vaart te maken met de geformuleerde intenties alumni meer en gestructureerder bij de opleiding te betrekken.

Standaard 2

- Het panel geeft de opleiding mee om nog eens goed na te gaan of het programma voldoende *verplichte* elementen bevat die confronteren en uitdagen, en leiden tot stevige discussies, die – naar het oordeel van het panel – inherent zijn aan een *autonome* kunstopleiding.
- In het verlengde van het voorgaande raadt het panel aan dat studenten meer en beter in staat gesteld worden zelf beeldmateriaal te verzamelen dat uitgangspunt of een ideeënrijkdom kan opleveren voor eigen keuzes in het werk, waarmee het panel tevens pleit voor een het sterker stimuleren van het zelfmanagement van de student.
- Het panel is op zichzelf positief over de literatuurlijst die het heeft aangetroffen. Wel plaatst het de kanttekening dat de literatuurlijst enigszins standaard is samengesteld. Tegelijkertijd vernam het panel van studenten dat meerdere docenten 'stapels literatuur meenemen naar hun lessen'. Dat gold, naar verluidt, ook Engelstalige literatuur, die het panel in de literatuurlijst uitsluitend onder de 'aanbevolen – en dus niet verplichte – literatuur aantrof. Het panel beveelt de opleiding aan hierop nog eens een kritische blik te werpen.

- Het panel beveelt aan de samenhang in de internationale activiteiten te verbeteren. Alles bij elkaar lijken heel wat internationaal georiënteerde activiteiten plaats te vinden, die echter in samenhang moeten worden gezien en integraal onderdeel moeten uitmaken van het onderwijs en bijvoorbeeld dus ook in het portfolio getoetst moeten worden aan te verwerven competenties.

Standaard 3

- Het panel beveelt de opleiding aan de competenties gedurende het gehele programma te waarderen op een eenduidige wijze, bij voorkeur in cijfers en niet in de driepuntschaal O, V of G en de OER daarop aan te passen. In een relatief groot aantal gevallen neemt het panel waar dat een combinatie van letter-waarderingen geregeld tot een ander soort cijfer leidt, waarschijnlijk omdat de docent een andere waardering, c.q. een ander cijfer, toekent aan de letters V of G, dan wel dat hij de competenties verschillend weegt in het systeem van competenties.

Deze onduidelijkheid in de cijferberekeningen komt voort uit de OER (p. 35, Becijfering). Deze meldt namelijk: 'Er *kunnen* hele en halve cijfers worden gegeven'. De afronding is vervolgens niet bepaald:

'De betekenis van de cijfers/letters is de volgende:

1/2/3 Zwaar onvoldoende studieresultaat en studieproces

4 Onvoldoende studieresultaat en studieproces

5 Bijna voldoende studieresultaat en studieproces

5.5 Net voldoende studieresultaat en net voldoende studieproces

6 *Voldoende* studieresultaat en voldoende studieproces

7 Ruim voldoende studieresultaat en ruim voldoende studieproces

8 Goed studieresultaat en goed studieproces.

9/10 Uitmuntend studieresultaat en uitmuntend studieproces

V *Voldoende*

O Onvoldoende of Onbeoordeelbaar'

In de 'betekenis van de cijfers' is geen half cijfer opgenomen, uitgezonderd de 5,5, die blijkbaar niet tot een 6 wordt afgerond. Het panel adviseert dit aan te passen in de OER, temeer omdat het al cijferend heeft vastgesteld dat bij een consequente, rekenkundige toepassing van de uitgedeelde cijfers (en letters) aan meerdere afgestudeerden andere eindcijfers hadden moeten worden toegekend. Dit leidde in geen enkel geval alsnog tot een onvoldoende, maar toont wel de ongewenste bandbreedte die het systeem nu nog toestaat.

- Het panel beveelt aan de slotvergadering, waarin de eindbeoordeling van de kandidaten plaatsvindt efficiënter in te richten. Relatief veel tijd gaat op aan het registreren van cijfers die studenten al in een eerdere fase van het afstudeertraject hebben behaald. Deze cijfers kunnen al tevoren zijn ingevuld, zodat de slotvergadering alleen nog gaat over het beeldend werk en de presentatie daarover van de kandidaat.

Te overwegen valt voorts om in de procedure de door de examinatoren afzonderlijk toegekende cijfers eerst individueel op een briefje te laten vastleggen en deze vervolgens bij de voorzitter in te leveren. De voorzitter totaliseert en middelt vervolgens de cijfers tot het voorlopige eindcijfer en maakt dit bekend. Vervolgens nodigt de voorzitter, te beginnen bij de extern gecommiteerde, de examinatoren één voor één uit een onderbouwing te geven bij hun oordeel. Bij verschillen tussen examinatoren van 1.0 punt of hoger en bij verschil van inzicht over O of V (cesuur) worden inhoudelijke argumenten aangevoerd om consensus te bereiken over het uiteindelijke eindcijfer. Als dit niet lukt, beslist de voorzitter.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Autonome Beeldende Kunst voltijd/deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Goed
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

1. creërend vermogen <i>de student maakt authentiek beeldend werk dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bijdraagt aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar</i>	2. vermogen kritische reflectie <i>de student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen</i>	3. vermogen groei en vernieuwing <i>de student kan zijn of haar kunstenaarschap steeds verder ontwikkelen en verdiepen</i>	4. organiserend vermogen <i>de student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en in stand houden</i>	5. communicatief vermogen <i>de student kan zijn of haar artistieke visie presenteren en toelichten.</i>	6. omgevingsgerichtheid <i>de student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen en tussen het eigen werk en het publiek</i>	7. vermogen tot samenwerken <i>de student is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige artistieke bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces</i>
<p>1.de persoonlijke visie/thematiek wordt op specifieke manier verbeeld.</p> <p>2. artistieke visie wordt met behulp van daartoe geëigende media omgezet in beeldend werk.</p> <p>3. transformeert onderzoekend, experimenteel en beschouwend kennis, intuïties, indrukken en emoties tot beeldend werk.</p> <p>4. demonstreert inzicht in manier waarop beelden, vormen, materialen, verhoudingen en kleuren ervaringen veroorzaken en betekenissen overdragen.</p> <p>5. demonstreert inzicht in effecten van gehanteerde techniek.</p> <p>6. hanteert werkwijze waarin ervaringen met gekozen materialen of media kunnen worden ingezet om tot een beter kunstwerk te komen.</p>	<p>1. beoordeelt het werk op artistiek waarde en effectiviteit.</p> <p>2. beoordeelt eigen werkwijze en overziet complicaties van keuzes en beslissingen en kan deze achteraf verantwoorden.</p> <p>3. verdiept zich in;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunstgeschiedenis en kunst- en kunstenaarstheorieën. • Uiteenlopende visies op en benaderingen van het beeldend kunstenaarschap, vanuit historisch en contemporair perspectief. • Filosofische inzichten (ethiek en esthetiek) die voor beeldend kunstenaar van belang kunnen zijn. <p>4. reflecteert op grenzen en mogelijkheden van het vak en op eigen visie, positie, specialismen en technische capaciteiten.</p>	<p>1. toont ambitie om te excelleren.</p> <p>2. toont kritisch onderzoekende houding en zet bevindingen in ten voordele van verdere ontwikkeling van oeuvre en beroepspositie.</p> <p>3. heeft begin gemaakt met ontwikkelen van een persoonlijke artistieke visie en toont de wil deze verder te ontwikkelen.</p> <p>4. gaat constructief om met kritiek van anderen.</p> <p>5. staat open voor nieuwe inzichten en vaardigheden (b.v. technieken, materialen, publieksbenadering en beroepsmatige invulling)</p>	<p>1. overziet aspecten kunstenaarschap die nodig zijn voor vruchtbare balans artistieke en voorwaardenscheppende activiteiten.</p> <p>2. heeft begin gemaakt met ontwikkelen eigen werkproces.</p> <p>3. documenteert en archiveert het gemaakte werk.</p> <p>4. toont zich bewust van noodzaak zakelijke voorzieningen te treffen om op lange termijn beroepsmatig als beeldend kunstenaar bezig te kunnen zijn.</p>	<p>1. demonstreert ambitie om bekendheid aan het eigen werk te geven.</p> <p>2. presenteert eigen werk op adequate wijze.</p> <p>3. zet mondelinge en schriftelijke vaardigheden in om eigen werk toe te lichten.</p> <p>4. gaat contacten aan die noodzakelijk zijn voor een netwerk en weet dit netwerk te onderhouden.</p> <p>5. toont zich in staat te onderhandelen over organisatorische, financiële en inhoudelijke aspecten van de beroepspraktijk.</p>	<p>1. relateert eigen werk aan dat van andere kunstenaars (heden en verleden).</p> <p>2. vergelijkt eigen intenties met perceptie van het publiek.</p> <p>3. legt verbanden tussen beelden kunst en andere kunst disciplines.</p> <p>4. maakt adequaat gebruik van uiteenlopende culturele en maatschappelijke inspiratiebronnen en kan die in eigen werk aanwijzen en benoemen.</p> <p>5. toont overzicht te hebben van de markt en de publiciteitsmedia.</p> <p>6. getuigt van opvattingen over functie en plaats van beeldend kunst in de samenleving.</p> <p>7. geeft constructief kritiek</p>	<p>1. toont zich in staat in afstemming met anderen eigen artistieke doelen te realiseren.</p> <p>2. toont zich in staat eigen bekwaamheden in samenwerkingsverband in te zetten, als gekozen beroepspositie dat vereist.</p> <p>3. toont begrip, respect en waardering voor verantwoordelijkheden en belangen van anderen in samenwerkingsverband.</p>

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

2012-2013					
Jaar 1, Semester 1, Blok 1: ORIENTATIE & bewustwording					
Blokthema: CONFRONTATIE Onderzoek naar hedendaagse beeldcultuur.	Thema docent *	Vakdocent *	Tutor	Projectdocent	
	Taak van huidige Thema A docent. prop. programma groepsworkles. In relatie met Thema	Training basisvaardigheden naar de wijze van waarnemen bij tekenen/schilderen. Start ontwikkeling eigen beeldidoom. Werkles. **	workles aanzet eigen werk met blokthema als aanleiding	projectlessen naar aanleiding van de excursie en het excursie thema.	
Jaar 1, Semester 1, Blok 2: ORIENTATIE & bewustwording					
Blokthema: TERRITORIUM Andermans terrein, origineel-kopie.	Thema docent *	Vakdocent *	Tutor	Vakklas	
	Taak van huidige Thema B docent. prop. programma Werkles In relatie met thema	Training basisvaardigheden. Binnen en buiten de Academie wordt <i>intensief getekend naar waarneming</i> . Ook zal <i>fotografie</i> aan bod komen. Start ontwikkeling eigen beeldidoom. Werkles. **	workles aanzet eigen werk met blokthema als aanleiding	Keuzevak (uit een aanbod van 7) door profieldocenten met een gericht medium als uitgangspunt.	
Jaar 1, Semester 2, Blok 3: ORIENTATIE & bewustwording					
Blokthema: MANIPULATIE	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie (Beeldanalyse) docent
	Taak van huidige Thema docent. prop. programma Werkles In relatie met thema	Training basisvaardigheden Binnen en buiten de Academie wordt <i>intensief getekend en ruimtelijk werk gemaakt naar waarneming. Ontwikkeling beeldidoom</i> . Werkles. **	workles gecombineerde procédés (als bespreekmodel) in relatie met blokthema	Keuzevak (uit een aanbod van 3) door ABK (2D, 3D, 4D) profieldocenten met een gericht medium als uitgangspunt. I.c.m. ITV	inbreng door clusterles en inbreng werkbespreking Integrale behandeling Procédés

2012-2013					
JAAR 1, Semester 2, blok 4 : ORIENTATIE & bewustwording					
Blokthema: STANDPUNT	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie (Beeldanalyse) docent
	Taak van huidige Thema B docent. prop.programma Werkles In relatie met thema	Training basisvaardigheden. Binnen en buiten de Academie wordt <i>intensief getekend naar waarneming</i> . In dit blok wordt er ook een opdracht gegeven met <i>bewegend beeld (b.v. film, video, animatie, flipbook of performance)</i> . <i>Ontwikkeling beeldidoom</i> . Werkles. **	werkles gecombineerde procédés (als bespreekmodel) in relatie met blokthema	Keuzevak (uit een aanbod van 3) door ABK (2D, 3D, 4D) profiel docenten met een gericht medium als uitgangspunt. I.c.m. ITV	inbreng door clusterles en inbreng werkbespreking Integrale behandeling Procédés
Keuzeruimte: aanbod van Vakklassen in blok 1, 2, 3 en 4. Elk blok kiest de student één vakklas en de mogelijkheid voor het volgen van een of meerdere Technische Cursussen					

Jaar 2, Semester 3, Blok 1: Oefening en experiment					
Blokthema: Perceptie Hoe nemen wij waar?	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie docent
Verlangen, Werkelijkheid en weergave.	Werkles In relatie met thema. Onderzoek naar verschil en verband tussen beschrijven en verbeelden.	Experiment en oefening met beeld middelen (kleur, vorm, lijn, massa, toon, huid, tijd, etc..). werkles Alle technieken	Koppeling van programma vakdocent & en themadocent aan eigen werk. Werkles / beschouwing	Keuze uit vakklassaanbod	19 ^e en 20 ^e eeuw Het modernistische en post- modernistische concept
Jaar 2, Semester 3, Blok 2: oefening en experiment					
Blokthema: Medium De betekenis van het medium. Vanuit medium en vaktechniek naar idee/inspiratie. Elke vorm heeft een idee	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie docent
	Werkles In relatie met thema. Eén uitgangspunt in meerdere media uitwerken.	Experiment en oefening met stijlen. (Stijl als beeldmiddel) werkles Alle technieken.	Koppeling van programma vakdocent & en themadocent aan eigen werk. Werkles / beschouwing	Keuze uit vakklas aanbod	Theoretische beschouwing t.a.v. media (zie stroband)

Jaar 2, Semester 4, Blok 3: Oefening en experiment					
Blokthema: Medium Wat is mijn medium? Vanuit inspiratie /idee naar een specifieke techniek en medium. Elke idee heeft een vorm	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie docent
	Werkles In relatie met thema. Het verband tussen specifiek medium en de inspiratie	Experiment en oefening met inspiraties (inspiratie als instrument) Werkles.	Koppeling van programma vakdocent & en themadocent aan eigen werk. Werkles / beschouwing	Keuze uit vakklas aanbod	Research. Hoe ga je met bronnen om
Jaar 2, Semester 4, Blok 4: Oefening en experiment					
Blokthema: Werkelijkheid Originaliteit en copy /paste	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas	Reflectie docent
	Werkles in relatie met thema. (De modernist en de postmodernist, waar sta ik?) Werkles/beschouwing	Experiment en oefening met kunstenaars-houdingen. (Doen als een vakman, onderzoeker, ondernemer of vernieuwer) werkles	Koppeling van programma vakdocent & en themadocent aan eigen werk. beschouwing	Keuze uit vakklas aanbod	Manifest
Keuzeruimte: aanbod van Vakklassen in blok 1, 2, 3 en 4. Elk blok kiest de student 1 of 2 vakklas(sen) en de mogelijkheid voor het volgen van een of meerdere Technische Cursussen. Daarnaast kan de student een eigen project doen of een project via het Projectbureau.					

Jaar 3, Semester 5: concept & eigen werk					
semesterthema: Concept en Vorm Welke vorm heeft mijn concept nodig? Dit ook in betrekking met presentatie. + introductie op en echte kennismaking met soorten beroepspraktijken.	Thema docent*	Vakdocent*	Tutor	Vakklas +practicum	Reflectie docent
	Werkles in relatie met thema. ` welke uiterlijke vorm heeft dit concept nodig' Verkenning tussen eigen werk en concept. Werkles/ beschouwing) Oefening en experiment met presentatie - mogelijkheden.	Keuze voor medium en techniek als gevolg van idee of houding. Het formuleren van eigen eisen t.a.v kennis en kunde van specifieke medium in relatie met eigen werk en dat ook uitvoeren. Werkles	Beschouwing De klas als kijker. Kijken, analyseren, interpreteren en ervaren. Het verwoorden. praatles Oefening en experiment met presentatie - mogelijkheden	Keuze uit vakklas aanbod + werkplaats met practicum vanuit 'zonder idee geen entree' (in projectruimte)	Kunst & context
Keuzeruimte: aanbod van Capita Selecta en Vakklassen in blok 1, 2, 3 en 4. Elk blok kiest de student 1 of 2 vakklas(sen) en de mogelijkheid voor het volgen van een of meerdere Technische Cursussen. Daarnaast kan de student een eigen project doen of een project via het Projectbureau.					

Jaar 3, Semester 6: concept & eigen werk				
Specialisatie semesterthema: Attitude en Positionering (in de praktijk) + relatie met beroepshouding/ beroepsvoorbereiding Atelierbezoeken, presenteren etc. Relatie concept-beeld en presentatie.	alle beeldende en reflectie docenten uit semester 5			
	Wat moet zichtbaar zijn en wat absoluut niet ook in betrekking tot presentatie? Werkles/ beschouwing.	Verdieping: 'waar ga ik voor?' gekoppeld aan het gewenste medium en techniek. Consequenties ervaren van betreft de vereiste vakcompetenties	Beschouwing De klas als kijker. Kijken, analyseren, interpreteren en ervaren. Spreekbeurten. Het verwoorden. Praatles. Samenwerking met beroepsvoorbereiding. Niet alleen in het beeld maar ook in de presentatie. Oefening in presentatie en presentatie -keuze	Oefening in methode van kunstkritiek ten aanzien van eigen werk. Relateren van eigen werk aan een artistieke omgeving.
<p>De studenten vormen een leergemeenschap (<i>learning community</i>): alle derdejaars studenten werken dagelijks op de academie en ze worden begeleidt door een groep docenten uit de teams zoals die in het vijfde semester bestaan. De docenten worden geprofileerd als kunstenaar of kunsttheoreticus, vanuit hun eigen beroepspraktijk dus.</p> <p>Zij zijn dan niet langer gebonden aan één klas en docentprofiel en zijn benaderbaar voor elke derdejaarsstudent, afhankelijk van de vragen die hij of zijn tegenkomt in het werk-, onderzoek- en studieproces. De studenten zijn niet gebonden aan een vast team docenten en ook niet aan een vast lokaal: zij hebben het gehele ABK werkgebied tot hun beschikking. Wel behouden zij dezelfde tutor als in semester 5. De tutor blijft het vaste aanspreekpunt voor de student en blijft ook studieloopbaanbegeleider.</p> <p>De begeleiding van de aanwezige docenten wordt geregeld in de dagelijkse groepsbijeenkomst en via individuele afspraken. Het is begeleiding "on demand". De docent adviseert en beantwoordt vragen van studenten. De adviezen kunnen als strekking hebben nader onderzoek van materiaal, monografieën, expositiebezoek, tussentijdse, ongeplande experimenten, vakklas- en capitakeuze in blok 3 enz.</p> <p>De richting van de begeleiding is gebaseerd op het individuele werkplan, dat onder professionele condities wordt uitgewerkt en tot tijdige resultaten leidt. De voorbereiding van de presentaties en de presentaties zelf zijn richtpunt.</p>				
Keuzeruimte: aanbod van Capita Selecta en Vakklassen in blok 1, 2, 3 en 4. Elk blok kiest de student 1 of 2 vakklas(sen) en de mogelijkheid voor het volgen van een of meerdere Technische Cursussen. Daarnaast kan de student een eigen project doen of een project via het Projectbureau.				

Jaar 4: Semester 7: visie & presentatie				
semesterthema: Oefenen met presenteren . Dit mondt uit in tentoonstelling eind semester 7 als proefexamen/ samenwerking met beroepsvoorbereiding	Promotor 1	Promotor 2	Vakklas + practicum	Reflectie docent
	Eigen werk* en presentatie. Groep+ individueel	Eigen werk en vaktechniek. Groep + individueel	Keuze uit vakklas aanbod +practicum werkplaats vanuit 'zonder idee geen entree (in projectruimte)	Opstart scriptie +caputs Eigen werk & visie& context (zie stroband)
Keuzeruimte: aanbod van Capita Selecta en Vakklassen in blok 1, 2, 3 en 4. Elk blok kiest de student 1 of 2 vakklas(sen). Daarnaast kan de student een eigen project doen of een project via het Projectbureau.				
Semester 8, JAAR 4: visie & presentatie				
semesterthema: eindexamen .	Promotor 1	Promotor 2	Practicum	Reflectie docent
	Eigen werk* en visie en presentatie Groep+ groepsbespreking	Eigen werk* en visie en presentatie Groep + individueel	practicum werkplaats vanuit 'zonder idee geen entree'	scriptie +thesis Eigen werk* & visie & context
Geen Keuzeruimte				

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. bachelor Autonome Beeldende Kunst (ABK) – Hanzehogeschool Groningen

Auditprogramma gemeenschappelijke onderdelen van de opleidingen DBKV, ABK, Vormgeving communicatie, Vormgeving ruimtelijk ontwerp en de FMI-Masters.

Datum: 21 mei 2013, van 16.30 – 21.00 uur

Locatie Academie Minerva - Praediniussingel 59 – Groningen/Groene Zaal

Tijd	Gesprekspartners	Onderwerpen
16.45	Ontvangst auditteam Drs. W.G. (Willem) van Raaijen, voorzitter P. (Piet) Hagenaars, lid M. (Mirjam) van Tilburg, MEd, lid L. (Lisa) Hoogkamer, student-lid H.R. (Rob) van der Made, secretaris/coördinator	
17.00-18.00		Panel voorbespreking <i>Inclusief catering</i>
18.00-18.45	CvB <i>Marian van Os</i> Dean Minerva <i>Dorothea v.d. Meulen</i> Teamleiders <i>Sieta Maring/DBKV</i> <i>Robin Punt/ABK en FMI Masters</i>	Hanzehogeschool en Academie Minerva Focus op Toptalent, Sectorplan hbo Kunstonderwijs 2012-2016 Personeelsbeleid Kwaliteitszorg Voorprogramma en instroom Samenwerkingen en convenanten, o.a. RUG
18.45-19.30	Kenniscentrum Lector Popular culture, Sustainability and Innovation <i>Anne Nigten</i> Lector Image in context <i>Anke Coumans</i> Projectbureau <i>Frits Hesselings/algemeen coördinator</i> Flexibele schil <i>Hanneke Briër/hogeschooldocent</i> <i>Hendrik-Jan Vermeulen/hogeschooldocent</i> <i>Excellentieprogramma's</i>	Kenniscentrum en lectoraten Projectbureaus Werkplaatsen Flexibele schil van gedeelde programma's Samenwerking met werkplaatsen
19.30-20.15	Examencommissie <i>Jan Pier Brands/voorzitter & AvP</i> <i>Lia Steenmeijer/secretaris</i> <i>Daan Tweehuysen/FMI Masters</i> <i>Sannah den Engelsens/DBKV</i> <i>Bert Kramp/ABK</i> <i>Saskia Mars/Vormgeving</i>	Bevoegdheden en taken Examencommissie en samenwerking met de Toetscommissie: rol in de interne kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen en de borging van het eindniveau
20.15-21.15	Bezoek Art shows... Rondleiding door <i>Dorothea v.d. Meulen, Sieta Maring, Robin Punt en Allie van Altena (curator)</i>	

Programma visitatie Bacheloropleiding ABK - Academie Minerva

Datum: 28 mei 2013, van 08.45 – 17.15 uur

Locatie Academie Minerva - Praediniussingel 59 – Groningen – Groene Zaal

Tijd	Gesprekspartners	Onderwerpen
08.45	Ontvangst Auditteam Drs. W.G. (Willem) van Raaijen, voorzitter M. (Mirjam) van Tilburg, MEd Drs. H.M.A. (Hidde) van Seggelen, lid P. (Piet) Hagenaars, lid A. (Andrea) Grevink, student-lid H.R. (Rob) van der Made, secretaris/coördinator	
09.00-10.00	Gesprekspartners	Voorbespreking
10.00-10.45	<u>Opleidings-management</u> <ul style="list-style-type: none"> • Teamleider Robin Punt • Hogeschooldocent Cor Groenberg (coördinatie en inhoudelijke aansturing onderbouw en beeldend onderwijs) • Hogeschooldocent José de Lange (coördinatie en inhoudelijke aansturing bovenbouw en theorie) 	Kennismaking eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – samenhangende onderwijsleeromgeving -opzet/inhoud programma – keuze werkvormen – actuele ontwikkelingen, aansluiting instroom – internationalisering – onderzoeksdimensie – toetsen en beoordelen
10.45-11.00	Intern overleg auditteam	
11.00-11.45	<u>Docenten</u> <ul style="list-style-type: none"> • Hogeschooldocent Cor Groenberg (docent vakklas, voorzitter cc) • Hogeschooldocent José de Lange (docent theorie en beroepsvoorbereiding, voorzitter tc, onderzoek in relatie kenniscentrum) • Frank Lisser (tutor, slb'er, docent teamonderwijs en vakklas, promotor, lid cc en tc) • Suzan Drummen (tutor, slb'er, docent teamonderwijs en vakklas, promotor) • Bernadet ten Hove (tutor, slb'er, docent teamonderwijs en vakklas, promotor) • Rein Jelle Terpstra (promotor, docent teamonderwijs en vakklas, lid cc en tc) • David Stroband (docent theorie, promotor reflectie en voorzitter opleidingscommissie ABK) • Hille Engelsma (docent theorie, reflectiedocent, promotor reflectie en lid cc en tc) 	Ambities - onderwijsprogramma - begeleiding stage en afstuderen - professionalisering/deskundigheidsbevordering – studiebegeleiding - internationale oriëntatie
11.45-12.00	Intern overleg auditteam	
12.00-12.45	<u>Studenten</u> <ul style="list-style-type: none"> • Evelien de Jonge (propedeuse Internationale stroom) • Debbie Kölling (propedeuse en lid opleidingscommissie ABK) • Deborah van Arragon (tweede studiejaar en lid studentenraad) • Wim Warrink (tweede studiejaar, lid studentenraad en aanspreekpunt werkgebied) • Ilse Donker (derde studiejaar en lid studentenraad) • Sanne Valstar (derde studiejaar en lid studentenraad) • Ferdi Speelman (afstudeerjaar) • Christiana van Lammeren (afstudeerjaar en lid studentenraad) • Grietje Jensma (derde studiejaar DT en lid studentenraad) 	Kwaliteit en relevantie programma – aansluiting – studielast - toetsen en beoordelen - Kwaliteit docenten- opleidings-specifieke voorzieningen – eigen producten
12.45-13.30	Lunch auditteam	

Tijd	Gesprekspartners	Onderwerpen	
13.30-14.15	<u>Inloop spreekuur</u> <u>Promotoren</u> <u>Afstudeerders</u> <u>Tentoonstelling & afstudeerwerken (rondleiding curator (Allie van Altena))</u>	Promotoren <ul style="list-style-type: none"> • Rein Jelle Terpstra • Bernadet ten hove • Hille Engelsma Afstudeerders <ul style="list-style-type: none"> • Liselot van Damme • Astrid Schrage 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> Inhoud examens, procedure, eindniveau
14.15-14.30	Intern overleg auditteam		
14.30-15.15	<u>Werkveld/Alumni (WAR, Alumni, Partners)</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ankie Boomstra (projectleider CBK Groningen, freelance kunsthistoricus en stedelijk adviseur beeldende kunst Eschede, lid WAR ABK) • Ron Ritzerfeld (beeldend kunstenaar, alumnus, bestuurslid Stichting Galerie Sign, lid WAR ABK) • Andrea Möller (adviseur raad voor cultuur Groningen, programmer Ars Independent International Filmfestival, adviseur Stichting Kulturele Haadsted Leeuwarden. Lid WAR ABK) • Lieselot van Damme (beeldend kunstenaar, alumna) • Lena van der Wal (beeldend kunstenaar en alumna) • Daan de Boer (beeldend kunstenaar en alumnus) • Astrid Schrage (beeldend kunstenaar en alumna) 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> contacten met opleiding over onder andere: kwaliteit en relevantie van de opleiding - actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma – eindkwalificaties - projectopdrachten - andere wensen vanuit het werkveld - stage en begeleiding –onderzoekscomponent	
15.15-15.30	Intern overleg auditteam		
15.30-15.45	Pending issues <i>Mogelijke extra gesprekken en verificatie documenten</i>		
15.45-16.45	Intern overleg auditteam		
16.45-17.15	Alle gesprekspartners	Terugkoppeling door auditteam	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende (voltijd en deeltijd) opleiding(en) is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de(voltijd- en deeltijd) variant(en).

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Additioneel aan en separaat van aan de gesprekken heeft het panel eveneens eindexamens bijgewoond, inclusief de beraadslagingen van de beoordelingscommissie van de opleiding.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Als onderdeel van het locatiebezoek heeft het auditteam aanvullend afstudeerwerkstukken van studenten beoordeeld en de bijbehorende examens bijgewoond.

Het oordeel van het auditteam, vastgelegd in een conceptrapport, werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding
- Organigram instelling / Organigram opleiding
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties / Schematisch programmaoverzicht
- Studiegids Academie Minderva Bacheloropleidingen beeldende kunst en vormgeving: inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER met Studiepuntentabel
- Overzicht van het ingezette personeel, inclusief ITV'ers en gastdocenten
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
 - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar en portfolio's
- Overzicht van de contacten met het werkveld
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten NSE
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen
- Documentatie over student- en docenttevredenheid
- Literatuurlijst ABK 2012-2013
- Toetsbeleid, toetsplan, toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen
- Handboeken en overig studiemateriaal
- Onderwijsvisie opleiding ABK 2012-2013
- Opleidingsjaarplan 2012-2013
- Notitie Academie Minerva en Onderzoek, 2013
- Diverse opleidingsdocumenten, verslagen van vergaderingen (examencie., Studentenraad) e.d.
- Door het panel te bepalen representatieve selectie van afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.

Overzicht van afstudeerwerkstukken op studentnummer:

Voorafgaand aan de audit			Aanvullend traject juli 2013		
323255	2011	voltijd	338771	2013	deeltijd
292727	2011	deeltijd	322376	2013	voltijd
305713	2012	deeltijd	355808	2013	voltijd
302032	2012	deeltijd	317625	2013	voltijd
303368	2012	voltijd	333570	2013	voltijd
318003	2012	voltijd	332550	2013	deeltijd
378582	2012	deeltijd	360003	2013	voltijd
301106	2012	deeltijd	356317	2013	voltijd
322184	2012	voltijd			
301145	2012	voltijd			
313613	2012	voltijd			
304564	2012	deeltijd			
316844	2012	voltijd			
305069	2012	deeltijd			
316345	2012	voltijd			

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise audit/ kwaliteitszorg	Expertise onderwijs	Expertise werkveld	Expertise vakinhoud	Expertise internationaal	Expertise student-zaken
Drs. W.G. (Willem) van Raaijen voorzitter	X	X				
P. (Piet) Hagenaars werkveld- / vakdeskundige	X		X	X	X	
M. (Mirjam) van Tilburg, MEd werkveld- / vakdeskundige			X	X		
Drs. H.M.A. van Seggelen			X		X	
A. (Andrea) Greving studentlid						X
L. (Lisa) Hoogkamer studentlid						X
H.R. van der Made secretaris	X	X				

Op 22 mei 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel ABK, nr. 001776 - Hanzehogeschool.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Willem van Raaijen is partner bij Hobéon en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties hoger onderwijs.
2	Piet Hagenaars is directeur a.i. van de Stichting Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst Utrecht.
3	Mirjam van Tilburg is werkzaam aan de Willem de Kooning Academie Rotterdam, onder meer als domeincoördinator ontwikkelteam leerlijn Experience Strategies voor de opleiding ABK en DBKV, hogeschooldocent en coördinator ontwikkelteam curriculum DBKV.
4	Hidde van Seggelen is eigenaar van een kunstgalerie in London.
5	Andrea Greving is tweedejaarsstudente van de opleiding Autonome Beeldende Kunst aan de Willem de Kooning Academie te Rotterdam.
6	Lisa Hoogkamer is vierdejaarsstudent aan de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan de Academie voor Beeldende Vormgeving van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Secretaris/Coördinator

Rob van der Made	Gecertificeerd d.d. 31 september 2011
------------------	---------------------------------------

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. W.G. van Raaijen

is als voorzitter/~~deskundige/studentlid/secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-bachelor Autonome Beeldende Kunst

aangevraagd door de instelling:

Harze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 15 april 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

P.H.A.M. Hagenaars

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleidingen:

HBO-bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving, HBO-bachelor ABK, HBO-Masters Painting, Interactive
Media & Environments en Scenography

aangevraagd door de instelling:

Hanze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *UTRECHT*

Datum: 22 april 2013

han
Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mirjam van Tilburg

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

DBKV Hanze Hogeschool

ABK Hanze Hogeschool

aangevraagd door de instelling:

Hobéon Groep, voorgedragen door de bovenstaande opleidingen van Hanze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Rotterdam

Datum:

18 maart 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

H.M.A. van Seggelen

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Bachelor opleidingen Docent Beeldende Kunst en Vormgeving en de opleiding ABK.

aangevraagd door de instelling:

Hanze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

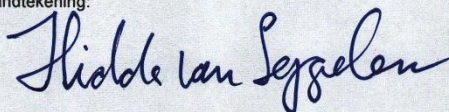
Plaats:

Datum:

London

20-03-2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

L.M.M. (Lisa) Hoogkamer

is als ~~voorzitter~~/deskundige/studentlid/~~secretaris~~ gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving, HBO-bachelor ABK, HBO-Masters Painting, Interactive
Media & Environments en Scenography

aangevraagd door de instelling:

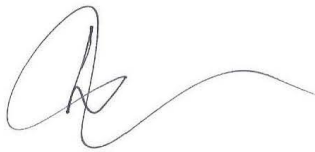
Hanze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Amsterdam

Datum: 22 april 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

A. GREVINK

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

aangevraagd door de instelling:

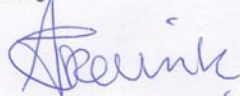
ABK HANZEHOGESCHOOL GRONINGEN

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: ROTTERDAM

Datum: 15 APRIL 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

H.R. van der Made

is als ~~voorzitter/deskundige/studentlid~~/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

HBO-bachelor Autonome Beeldende Kunst

aangevraagd door de instelling:

Hanze Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 15 april 2013

Handtekening:

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl